

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

S. D. N. Benedicti XIV. Declaratio Super Matrimoniis Inter Protestantes Et Catholicos

Benedikt <XIV., Papst>

Coloniæ, 1746

VD18 1439684X-001

10. Consilium P. Ægidii Mariæ Giulii Soc. Jesu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40802

Locū Catholicam ea Lege ligatam. Terminus proinde *ad quem* in casu nostro est Locus, in quo Catholici quique Tridentina Lege tenentur. Nihil ergo huc attinet Urbani Decretum.

Ad duodecimum, denique ultimum Dubium quid sit dicendum, satis exposui in Conclusionē post Dissertationem super Dubio primo. Ideoque quod ulterius addam, nihil superest.

Ita Censeo &c. submittens &c. ut supra &c.

Dominicus Turano Soc. Jesu.

I.

In Causa Ipre. Visitationis Sacrorum Liminum.

CUM gravissimam, Eminentissimi Patres, clandestinis Conjugiis in fœderatis Belgii Provinciis controversiam jamdiu ab eruditissimis Theologis agitaram, nunc verò peculiaribus studiis vestris, ac suffragiis propositam, tenuissimi ingenii mei viribus expendendam mihi demandastis: nulla me difficultas deterruit, quominus ad eum laborem ita omne meum studium, diligentiamque conferrem, ut nihil, quod ex hac imbecillitate proficisci posse videretur, in singulis hujus causæ momentis discernendis, desideraretis. Verùm, quoniam in quæstionibus omninò duodecim tota hujus controversiæ ratio continetur, duas quidem, quarum altera Hæreticorum inter se, altera Catholicorum cum Hæreticis Matrimonia complectitur, cum longiorem à me disputationem postulare videantur, copiosius tractabo; reliquas verò, quippe his affines

cum sint, & ex iis, quæ antea dicturus sum, nullo possint negotio concludi, in exiguum sanè unius disceptationis gyrum compellam.

DISCEPTATIO PRIMA.

Super Primo Dubio.

An Matrimonia ab Hæreticis inter se in Locis fœderatorum Ordinum dominio in Belgio subiectis contracta, non servatâ forma Concilii Tridentini, censenda sint valida?

§. I.

I. **E**cclésiasticis Legibus quin astringantur Hæretici, dubitat nemo, cum enim & ipsi per Baptismi januam Ecclesiam ingressi sint, ita fiunt eidem subiecti, ut non magis se ab Ecclesiæ Jurisdictione, & imperio subtrahere, quàm sempiternum Baptismi characterem delere possint, quod & liquet ex *Can. 56. Concil. Toletani 4.*, relato à *Gratiano dist. 45. Can. 5.* & cum communi confirmant *Suarez de LL. lib. 4. cap. 19. num. 2. Layman. in cap. canonum. de Constit. n. 2.*, *Gonzal. in cap. 8. de Hæreticis num. 12.*, aliique passim.

2. Hinc Tridentini Decreto *cap. 1. Sess. 24. de Reform. Matrim.* etiam Hæreticos in Locis, in quibus promulgatum fuit, degentes obligari, & conjugia, quæ contra Tridentini præscriptum iidem ineunt, omninò irrita esse, inferunt *Lessius in Auctuar. ad 1. 2. V. Præscriptio casu 1. Versic. de Apostol. Mission. tit. 12. q. 174. sect. 1. § 4.*, *Gobat. Theolog. experim. tract. 9. casu 18. per totum.*
Bosius

Bosius de matrim. cap. 1. num. 78., Zoesius ad tit. de clandestinâ desponsat. num. 25. Pignatelli Consult. 104. tom. 8., Laurentius Ncesten. de Sacramentis tract. 8. q. 3. dub. 6., Opatovius de Sacramentis tract. de Matrim. disp. 2. q. 12. num. 108. Florentius de Coq. Theolog. tom. 4. cap. 12. Append. ad sect. 9., Veryvis in Pastoralis Missionar. tract. 13. art. 1. Leurenus in 4. Decret. tit. 3. q. 146. num. 3., Schmier Jurisprudentiæ Canonico Civilis tom. 3. lib. 4. tract. 3. cap. 5. sect. 4. §. 1. num. 86., Reiffenstuel in Jus Canonicum tit. de Clandest. desponsat. num. 132. La Croix lib. 6. p. 3. num. 769., Suverts de Sacramentis Thesi ultima n. 2., Roncaglia de Sacramentis tract. 9. cap. 19. n. 37., Jo. Pontas in Dictionar. Cas. conscientie tom. 2. de Impedim. clandestin. cass. 23., aliique plurimi, quibus facem prætulit Sac. Congregatio Concilii, quæ 29. Januarii 1605. Episcopo Tricariensi Sedis Apostolicæ ad Belgas Legato rescripsit -- Hereticos quoque, ubi Decretum Tridentini Sess. 24. cap. 1. de Reform. Matrim. est promulgatum, teneri talem formam observare: & propterea etiam ipsorum matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro Hæretico, vel Magistratu Loci contracta, nulla, atque irrita esse, -- sicuti testantur Zipaus tit. de Sponsal. num. 16., Diana p. 11. tract. 6. resolut. 1., Tambur. de matrim. lib. 8. tract. 6. cap. 2. §. 2. n. 12. Veryvis. cit. loco.

3. At si res ita se habeat, consequens est, ut hujusmodi Hæreticos perpetui concubinatus re-darguamus, omnemque eorum sobolem illegitimam declaremus; Quod quàm vehementer eorumdem animos exasperaret, quàm gravem ad-

versus Catholicos Homines persecutionem excitaret, quàm magnum in Romanam Ecclesiam odium crearet, & quàm difficile eorumdem reditum ad Ecclesiæ gremium efficeret, nemo est, qui non videat. Quare cum moneamur ab Augustino Epistola 50. *detrahendum esse aliquid severitati, ut majoribus malis sanandis caritas sincera subveniat* - Atque à S. Leone in Epistola ad Rusticum Narbonensem, relata in *Can. fin. dist. 14.* -- *Multa esse, quæ aut pro necessitate temporum, aut pro consideratione ætatum, oporteat temperari,* -- operæ pretium erit Decreti Tridentini verba diligentius enucleare, ac Patrum, qui Sanctissimo illi Concilio interfuerunt, mentem penitus investigare, ut videamus, an eò nunc deventum sit, ut fœderati Belgii Hæretici, de quibus sermo est, ab hujusce Decreti severitate, quam verborum cortex præfert, eximendi sint, absque eo tamen, quòd à vero, & genuino ejusdem sensu recedamus. Sed antequàm id aggrediamur, quædam argumenta aliunde, quàm à Concilii contextu, & Patrum mente petita, quibus multi DD. clandestina Hæreticorum matrimonia fulcire conantur, perpendere, & æstimare, in rem conducet nostram.

§. 2.

4. **A**Tque in ipso Quæstionis limine illud se nobis offert inquirendum, an reabsè in fœderatis Belgii Provinciis, priusquam ab Hispaniarum Rege, & avità Religione desciscerent, Triden. Decretum, quo clandestina Matrimonia fiunt irrita, fuerit ritè per singulas Parochias promulga-

mulgatum? Cum enim sine eà speciali promulgatione nullam hujusmodi Decretum obligationem inducere, Patres statuerint, si de illa quoquo modo prudenter dubitari contingeret, nullus controversi locus relinqueretur. Verùm undenam dubitandi ratio peti possit, non intelligo, dum omnem dubitationi aditum præcludunt Historica monumenta apud probatos Scriptores exstantia, quorum summa hæc est.

5. Postquam die 26. Januarii 1564. universa Concilii Tridentini acta, & Decreta à Summo Pontifice Pio IV. fuerant confirmata, eadem Philippus II. Hispaniarum Rex, uti Regem verè Catholicum decebat, per omnes suas Ditiones evulganda, ac religiosè observanda mandavit. Cumque res eum apud Hispanos, quem Philippus optabat, exitum nacta esset, negotium Margaritæ Parmensi tunc Belgii Gubernatrici datum est, ut idipsum in omnibus ei commissis Urbibus, ac Provinciis quam primum faciendum curaret. Metuit Margarita, ne ex Concilii publicatione novæ turbæ, & tumultus excitarentur in Provinciis illis, quæ jamdudum ab Hispanis deficere multæ erant; atque, ut maturè in re tanti momenti procederet, Episcoporum, & eorum, qui in celebrioribus Urbibus Magistratum gerebant, animos explorandos decrevit. Porrò isti cum plurima inveteratis illorum Populorum moribus, consuetudinibus, ac privilegiis adversantia animadverterint, auctores Margaritæ fuerunt, ut vel Concilii promulgationi omninò supersederet, vel nonnulla ejusdem Decreta priùs temperaret. Hanc Episcoporum, & Magistratum sententiam Regi Philippo Margari-

rita per Literas significavit, ad quem etiam eodem tempore Provinciarum Ordines Legatos miserunt, qui illum quâ precibus, quâ rationibus à proposito dimoverent, sin minus, ut Concilii publicationem in aliud differret tempus, persuaderent. Sed conatus ad irritum ceciderunt: nihil ab Rege impetratum est: Margaritæ enim, fixum est, respondit, & statutum, ut Concilium non secus in Belgio, ac dudum in Hispaniis, sine ullâ exceptione publicetur, permessa dumtaxat in ejus usu perlevi aliqua moderatione. Quo responso perlato, Gubernatrix, juxta constantem Regis voluntatem, Concilium simpliciter, & purè promulgari jussit, *Famianus Strada de Bello Belgico dec. 1. lib. 4.*, *Cardinalis Bentivoglio delle Guerre di Fiandra lib. 2. pag. 26.*, & 27., *Nicolaus Burgundus Hist. Belgicæ lib. 2. pag. 115.*, *Joannes Meursio rerum Belgicarum lib. 1. pag. 10.* *Emmanuel de Meteren. dans. L' Histoire des Pays. - Bas lib. 2. pag. 39.*

6. Regis, ac Gubernatricis mandatis morem fuisse continuò gestum, & Concilium per omnia latè Belgii loca divulgatum, asseveranter affirmant citt. Scriptores, sed luculentius *Jacobus Revius in sua Daventria illustrata lib. 4. pag. 364.* his verbis -- *Sub finem 1565. soluto jam Concilio Tridentino, voluit Majestas Regia, id ab omnibus suis recipi, & secundum illud ab unoquolibet res, ac rationes suas institui. Promulgatum hoc fuit per Ditiones, ac Civitates Universi Belgii --*; Idque probè novit Philippus, dum exeunte eodem anno 1565. Margaritæ hæc scripsit -- *Concilium Tridentinum jam est Belgis imperatum; superest, ut*

Sacro-

Sacrofanctis Concilii Legibus pareatur --, ita testatur *Franciscus Haræus Annal. Belgic. pag. 34.* Delatæ quidem ad Gubernatricem sunt plurimarum Urbium, præsertim Frisiæ, & Brabantiæ querimoniæ, si qua fides *Nicolao Burgundo pag. 116.*, & *Jo. Meursio pag. 11.*, sed aliud impetrarunt nihil, nisi ut Margarita declararet, mentem Regis esse, ut Quilibet *sua privilegia salva haberet, nec Tridentino, nisi in quantum ea ferrent, subjaceret*, prout profequitur *cit. Meursio.* Quænam autem fuerint ea jura, & privilegia, quæ ad pacem, & quietem Provinciarum servandam, integra, atque illæsa esse voluit Gubernatrix, singulatim recensent *Antonius Anselmus in Triboniano Belgico cap. 32.*, *Berthrandus Loth. in Resolut. Belgicis tract. 2. art. 9.*, & *Van-Espen. in Tract. Historico-Canonico p. 9. cap. 1. §. 3.*, eaque, ut apud hos Auctores videre licet, tantummodò respiciunt Regalia, seu Jura, ac Privilegia Regia, Jura Patronatus Laicis concessa, & Jurisdictionem laicalem; quod perspicuo argumento est, cætera omnia fuisse non publicata modò, sed executioni etiam mandata.

7. Atque ut propiùs ad rem nostram accedamus, narrat supracitatus *Jo. Meursio* sub finem ejusdem anni 1565. Litteras à Parmensi datas, quibus cautum erat, In primis ut singulæ Belgii Urbes suo è Senatu certum Hominem seligerent sexto quoque mense permutandum, qui id solum animadverteret, an Tridentini decretis, præsertim à Parochis satisfieret: Deinde, ut in qualibet Parochia Curio constitueretur, qui percenseret, quot in ea Personæ habitarent: *quando, & quomodo Matrimonia contraxissent &c.* Hæc postrema

ma accuratissimi Historici verba sine dubio ad nostrum Decretum respiciunt, cujus promulgationem necessariò pro certa ponit Gubernatrix, dum tanto urget studio executionem.

8. Hinc porrò factum est, ut Dux Albanus, cui anno 1568. Belgicarum rerum habenæ traditæ sunt, de Concilii promulgatione, quam à Margarita ritè peractam existimavit, nihil sollicitus, unum etiam atque etiam curaverit, ut debita eisdem obedientia deferretur. Ita *Petrus Borrio Anal. Belgie. pag. 164. ibi -- Albanus Dux Decreta Tridentini anno 1570. executioni mandari iussit -- laudatus Emmanuel de Meteren. lib. 2. pag. 39. ibi -- En l'an 1570. le Duc fit des nouvelles ordonnances, fit mettre en effect. les decrets du Concile de Trente, - Auctor Batavia Sacra p. 2. pag. 10. qui inferioribus quibusdam Præsulibus Ultrajectinis, cum peterent, ut de severitate publicatorum Concilii Decretorum, quibus eorum Jurisdictio non nihil minui videbatur, aliquantum remitteretur. Sever, inquit, respondit Albanus, omninò gerendum morem esse, idque ita Regem velle -- .*

9. Hæc, quæ ex Historicis profanis excerptissimus, licet perspicua sint, majorem adhuc lucem à monumentis Ecclesiasticis mutuuntur. Omnes Belgii Provincias non ità pridem, anno scilicet 1559. Paulus IV. distribuerat in tres Archiepiscopatus, Mechliniensem, Ultrajectinum, & Cameracensem, ac quindecim Episcopatus, quorum sex subjecerat Archiepiscopo Mechliniensi, quinque Ultrajectino, & quatuor Cameracensi. *Nicolaus Burgundus citatæ Historiæ lib. 1. pag. 46., Batavia Sacra p. 2. pag. 2. Meursio lib. 1. pag. 4. Ab omni-*

bus verò illarum Ecclesiarum Pastoribus fuisse Tridentini Decreta recepta, atque à singulis per suas Diæceses publicata, ex seqq. edocemur.

10. Et primò, quod ad Provincias, Mechliniensem, & Cameracensem (cum Provincias dico, Ecclesiasticas, secundum superiorem divisionem hic intelligo) quod, inquam, ad hasce Provincias attinet, planè certum hoc esse, existimo. Nam præterquamquod omnes illæ, exceptà Diocesi Sylvaducensi Provinciæ Mechliniensis, quæ nunc Hæreticorum imperio substat, post varias vicissitudines subtractæ tandem fuerunt ab Hæreticorum servitute, & sub Catholicorum Principum potestate etiamnùm perseverant; scimus, mense Decembri Anni 1565. Maximilianum à Bergis Archiepiscopum Cameracensem omnium suorum Comprovincialium Episcoporum Synodum coegisse, in quâ quotquot aderant, in hoc convenerunt - *Ut quidquid Oecumenicum Concilium Tridentinum statuisset, id Sacrosanctum omnibus esset, & inviolabile -- & tit. 15. cap. 13. circa Matrimonia sanxerunt -- Clandestina Matrimonia ut sunt ex Tridentini Concilii Decretis definita nulla, & irrita fore, Episcopi denuntient, aut denunciari, curent, scilicet trigesimo post die, quam id proclamatum fuerit -- Idem evenisse novimus in Concilio, Provinciali Mechliniensi celebrato anno 1570., sub cuius titulo de Sponsalibus cap. 1. legimus -- Cum Concilium Tridentinum Matrimonia clandestina annullet, & inhabilitet ad aliter contrahendum, quàm secundum formam ab eodem Concilio descriptam, ex ordinatione ejusdem Concilii mandat*

Extant ambo in Collectione Harduini tom. 10.

mandat Pastoribus, ut sepius Populo in suis Concionibus hanc Matrimonii nullitatem, & Personarum inhabilitatem in memoriam revocent.

11. Deindè non minus liquidò id patet de Provincia Ultrajectinà, quæ toti controversiæ occasionem præbuit, eoquod non ita multò post Hæreticorum jugum subire coacta fuerit. Siquidem Fridericus Schenckius Archiepiscopus Ultrajectinus, primus omnium, idest mense Octobri 1565, suos Suffraganeos in Provinciale cætum convocavit, cui cum ad unum omnes ad fuissent, unà voce affirmarunt, -- *se amplecti omnia, & singula in Concilio Tridentino acta, concernentia Fidem, Sacramenta, & ritus Ecclesie Catholicae, mandata est ejusmodi Concilii publicatio facienda in Choro Ecclesie Metropolitanae; --* Hæc ex ejusdem Concilii actis discimus, quæ acta Paulus Hoynch Van--Papendrech in Historia Ecclesie Ultraject. pag. 6. commemorat. Reclamarunt utique Archidiaconi quinque Cathedralium Ecclesiarum; sed reclamarunt duntaxat Decretis -- *Quibus sua jura ladi querebantur . . . .* Cætera verò omnia tam circa Fidem, quàm circa reformationem se libenter admittere protestati sunt; -- quemadmodum refert cit. Auctor Batavia Sacra par. 2. pag. 19. deindè rejecta penitus ea quinque Capitulorum protestatione in fine Synodi -- *Archiepiscopus, & Episcopi omnibus, & singulis in virtute sanctæ obedientiæ, atque sub pena, & Censuris in Tridentino expressis præceperunt omnium, & singulorum Decretorum observantiam,* ut prosequitur citatus Hoynch.

12. Nec contentus Schenckius hac celebri promulgatione, alias duas Ultrajecti fieri, voluit; unam

nam nimirum 22. Junii 1566. alteram die Dominica, quæ dicitur *Cantate* anni 1568. De prima, ex Testimonia Victoris Schorelii Canonici Ultrajectini mentionem facit idem *Auctor Batavia Sacra*, Secundam fusiùs describit, fo. *Lindeborn Catechesi* 9. cap. 1. §. 4. totidemque verbis transfert Edictum, quo Archiepiscopus Schenkius ad majorem ejus publicationis solemnitatem Ultrajectum accessit -- *Omnes Præpositos, & Pastores Territorii Trajectensi, Hollandia Geldria, Transislania, Frisia, necnon quatuor Officiorum Flandria cum circumjacentibus Locis* --, itaut non immeritò dixeris, eam veluti in Diæcesana quadam Synodo omnibus numeris absolutam.

13. Metropolitanani Exemplum secuti omnes Comprovinciales, ejusdemque Suffraganei Episcopi, Tridentini Decreta, quæ jam in Concilio Provinciali amplexi fuerant, per suas Diæceses promulgarunt, & observanda curarunt. Hoc de Episcopis Daventriensi in Transislania, & Middelburgensi, in Zelandia accepimus ab Eminentissimo ab Alsatia in ejus doctissima Relatione §. *Inter Episcopos*, ubi insuper addit, circumferri Acta Synodi Diæcesanæ Middelburgensis, quibus Tridentini publicatio fuit consignata. De Leovvardiensi in Frisia, & Harlemensi in Hollandia idipsum nobis aliunde innotuit. Nam *Petrus Cunirus eodem mense Februarii 1570.*, quo *Leovvardiensi Episcopus est inauguratus* -- *Statuta Tridentini promulgavit* -- ; & die 25. sequentis Aprilis -- *Primam Synodum celebravit, quæ præsentibus omnibus ferè Ecclesiasticis solemnis fuit, & triduo absoluta, RECEPTO CONCILIO TRIDENTINO, & Statutis pro ratione*

tionem

tionem temporis tunc editis --, Uti narrat Jo. Petrus Suffridus Leovvardiensis in Appendice ad Chronicon. Jo. de Beka de Episcopis Ultrajectinis pag. 185. Sequenti verò anno 1571. Godefridus Mierlo Episcopus Harlemensis Diæcesanam Synodum & ipse convocavit, in cujus cap. 5. -- Statuit, & ordinat, ut Singulis Pastores, & V. Curati Concilii Tridentini Decretum circa Matrimonialia in suis eorum Ecclesiis frequenter Populo publicent, & exponant --, Bataviæ Sacræ p. 2. pag. 314.

14. De Episcopo Groeningensi quinto Ultrajectini Suffraganeo, nihil revera invenio; Sed cum etiam ille, qui tunc temporis erat Jo. Knyf, Concilio Provinciali Ultrajectino interfuerit, ibique jurejurando se Tridentino obtemperaturum sponderit, nefas videtur dubitare, quin Officii sui partes obierit, Conciliumque per suam Diæcesim publicarit; Præsertim cum verosimile sit, Diæcesanum Conventum etiam ab illo fuisse habitum, tum ut Tridentino obsequeretur, tum ut Ecclesiæ recens erectæ, sibi que commissæ formam aliquam daret.

15. Hactenus recensita satis superque nostri Decreti per singulas Parochias promulgationem demonstrat. Quis enim credat, Episcopos fuisse negligentes in exigenda à Parochis promulgatione illius Decreti, cujus executionem tam in Provinciali, quam in Diæcesanis Synodis iisdem præceperant, atque inculcaverant; Non me latet, ea ætate excitatas jam fuisse in illis regionibus Turbas, & Tumultus in Hispanos; Verùm illas ab Hispanis nondum defecisse, compertum est; Etenim apertam Rebellionem anno 1572. fieri cap-

tam

ram fuisse, fide m faciunt Laudati Historici. Quare sicuti seditiosi Homines impedimento esse non potuerunt, quominus Sacerdotes solemnes agerent Conventus, in quibus Tridentini Decreta publicè perlegerentur, multò minus nostri Decreti per singulas Parochias promulgationi moram afferre quiverunt, maximè cum nullam objectæ in eiusmodi Decretum peculiaris difficultatis mentionem Scriptores faciant.

16. Clariora tamen supersunt argumenta, quorum efficacissimum illud est, scilicet, quod Sebastianus de la Torre Archiepiscopus Ephesinus per fœderatas Belgii Provincias Vicarius Apostolicus in descriptione status religionis in Hollandia, quam Summo Pontifici Alexandro VII. anno 1656. exhibuit absque ulla hæsitacione asseruit -- *Concilium Tridentinum fuisse illis in locis & receptum, & promulgatum, ejusque Decreta in praxim deducta, antequam fera pessima Heresis omnia illuc devoratum venisset --*; Hoynch. in *Appendice cit. Hist. pag. 95.*; quodque idem cum anno 1658. Sacram Congregationem Sancti Officii consulisset, utrùm Matrimonia, de quibus in præsentì disputatur, rata essent, nec ne, absolutè dixit, -- *Concilium Tridentinum ante Heresim, in prædictas Provincias introductam, ritè, ac debitè fuisse publicatum, & receptum --*; Quod constat ex pagina per Illustrissimum, & Reverentissimum Dominum Assessorem, EE. PP. distributa.

17. Nèc postremum locum obtinet altum hæc de re silentium doctissimi Episcopi Castoriensis, qui cum omnia conquiserit argumenta, ut tueretur firmitatem horum Conjugiorum, nunquam ar-

P

gumen-

gumentum à negatione promulgati Concilii petit, quo uno validissimè ea sustentasset.

18. Accedit demum auctoritas omnium Theologorum, & Canonistarum, eidem promulgationi suffragantium. Et innumeris, quos possem afferre, quatuor seligo Belgas, quos nemo adeo Hospites, & Peregrinos in Patria suspicabitur ut in re tanti momenti ad eandem pertinente, allucinentur.

Jo. Lindeborn supracitata *Cathechesi* 9. cap. 1. §. 4. post narratam publicationem Concilii Ultrajecti factam coram omnibus Præpositis, & Pastoribus Diœcesis, quam sibi testatam dicit à Brugelio ejusdem Ecclesiæ Ultrajectinæ Decano, & postea Archiepiscopo, concludit -- *Hæc per transennam, & in eorum gratiam, quibus aut dubia, aut ignota Tridentini promulgatio.*

Verivys per Provincias confœderatas Belgii Missionarius in Pastoralis Missionariorum tract. 13. art. 1. differens de Tridentini Decreto irritante Matrimonia clandestina, ait -- *Præcipuè agimus de Provinciis Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, & aliis confederatis Belgii, in quibus licet aliqui dubitent, CERTISSIME HUIUS DECRETI PUBLICATIO FACTA EST. . . . . Immo aliquando mihi relatam fuit, quod adhuc à paucis annis vixerint Viri Senes Ultrajectini, qui à suis Pastoribus certa signa illius publicationis referebant --*

Florentius de Coq, Ecclesiæ Sancti Michaelis Antwerp. Canonicus Ord. Præmonstratensis Theolog. tom. 4. cap. 12. sect. 9. ait -- *Porro Concilium Tridentinum fuisse publicatum in Hollandiâ, & Zelandiâ, antequàm illæ Provinciæ ab obedientia Regis Catholici defecissent, EST OMNINO, CER.*

CERTUM -- Idemque Coq tom. 1. cap. 5. sect. 14. -- *Hinc patet, quod in primis certum sit, Concilium Tridentinum publicatum fuisse in toto Belgio præsertim Hollandia, & Zelandia 1565., cum illa Provincia necdum à Fide defecissent, uti ex variis relationibus, & Instrumentis clarè constat. Secundo. In aliis, & aliis Belgii Provinciis receptum esse, exceptis quibusdam punctis -- Quænam fuerint illa puncta, jam supra audivimus ab Antonio Anselmo, & Berthrando Loth.*

Van-Espen in Tract. Historico - Canonico pag. 9. cap. 1. §. 3. agens de Tridentino inquit -- *Itaque dubitari nequit, quin Decreta Disciplina, sè reformacionis his in partibus publicata, & recepta sint -- Et J. E. par. 2. tit. 12. cap. 5. num. 30. loquens de Decreto Sessionis 24. cap. 1. de Reform. Matrimonii ait -- In his, vicinisque Provinciis, & Regnis, si Angliam, & Poloniam exceperis, Concilium Tridentinum sufficienter quoad hoc Decretum promulgatum esse, ostendit eximius D. Huygens in suis observationibus de Sacramento Matrimonii.*

19. Quid plura? Adeò certum est, Decretum Tridentini, de quo loquimur, fuisse per univèrsùm Belgium promulgatum, ut Synodus Provincialis Cameracensis, celebrata in Oppido Montis Hannoniæ anno 1586., præsidentibus Jo. Francisco Bonhomio Episcopo Vercellensi, Nuncioque Apostolico, ac Ludovico de Barlaymont Archiepiscopo Cameracensi tit. 11. cap. 1., ex vi illius nulla, & irrita declaraverit Matrimonia, absque Tridentini formâ contractâ ab Hæreticis in iis Provinciis, quas jam tunc occupabant (occupabant autem

eo anno 1586. Zelandiam, Hollandiam, Ultra-
jectum cum locis adjacentibus, præter plures Ci-
vitates in aliis Provinciis sitas, ut colligitur ex Car-
dinali Bentivoglio, & Famiano Strada dec. 2.) --
Cum sacrosanctum generale Concilium Tridentinum
(en prædictæ Synodi Verba) eos, qui aliter, quam
coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi,
vel Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testi-
bus Matrimonium contrahere attentabunt, ad sic
contrahendum omninò inhabiles reddiderit, & hu-
jusmodi contractus irritos, & nullos esse, declara-
verit: Hæc Synodus in vim illius Decreti Matri-
monia omnia in iis, quas Hæretici occupant, Pro-
vinciis, ab iis contracta, qui sunt Oriundi ex aliquo
loco, ubi publicata sunt Decreta ejusdem Concilii,
omninò nulla, & irrita, nisi contracta sint coram Sa-
cerdote, ad hoc specialem potestatem habente: Et his
non obstantibus, eos, qui sic contraxerint, postquam
ad gremium Ecclesie redierint, si induci non possint
ad dicta Matrimonia ratificandum, & in facie Ec-
clesie de novo celebrandum, convolare posse ad alias
veras Nuptias, etiam adhuc viventibus, quas sic
contra Canones duxerint, Conjugibus, declarat, &
decernit, & sic sæpè à Concionatoribus doceri, ut in
posterum ab hujusmodi Matrimoniis omninò abstine-
ant, hortatur, ac precipit.

20. Et nè quis hæreat ad illa verba -- Qui sunt
oriundi ex aliquo loco, ubi publicata sunt Decreta
ejusdem Concilii --, animadvertat, oportet, quòd,
cum Matrimonia, sicuti, & cæteri contractus, pen-
deant à Jure Locorum, in quibus celebrantur, ut
arg. cap. fin. de For. Compet. & L. Si fundus 6. ff. de
Eviçt. docent communiter DD. à Sanchez lib. 3. de
Matrim.

*Matrim. disp. 18. num. 10., & 25. ac Pontio lib. 5. cap. 9. n. 1. adducti, si Patres Cameracenses existimassent, in locis ab Hæreticis occupatis, ob defectum promulgationis, Tridentinum vim non habere, non potuissent Matrimonia in illis clanculum inita irrita decernere, etsi contrahentes, qui in illis Domicilium collocaverant, Oriundi essent ex loco, ubi Tridentinum vigeat. Quarè cum minor dubitandi ratio foret de aliis Belgii Provinciis, in quibus ea tempestate Rex Catholicus dominebatur, illa verba -- *Si sint Oriundi &c.* videntur solum attingere posse Anglos, & Gallos, illuc ad mercaturam faciendam confluentes, & mox recessuros, quos idcirco exceptos voluerunt illi Patres, quia in eà fuerunt sententià, quam hìc examinare non vacat, nimirum quod Concilii Decretum non obstringat Personas ratione Loci, ad quem divertunt, vel per quem transeunt, sed ratione loci, in quo habitant, ut paulò post explicarunt cap. 2. his verbis -- *declarat eadem Synodus, neminem censeri alicujus Parochie, aut Diocesis quoad Matrimonium contrahendum, nisi qui animo ibidem residendi, non autem statim ad propria redeundi, vel aliò commigrandi, in ea, vel Diocesi, vel Parochia Sedem fixerit --*; Atque perspicuè, & ad rem nostram accommodatè Synodi sensum interpretatus est Huygens in suis observationibus de Sacramento Matrimonii cap. 36. num. 13.*

§. 2.

21. **C**UM itaque Missionarii Belgici omni spe destituantur, fore ut præsidio sibi sit promulgationis defectus, aliam, qua his se difficultatibus

tatibus expediant, rationem excogitant, dicentes scilicet Matrimonia, de quibus agimus firma esse in ratione contractus, quamvis irrita sint in ratione Sacramenti, qua de re nos docet Eminentissimus ab Allatia in laudata relatione §. *dixi Matrimonia*. Nituntur quippe illorum Theologorum doctrinam, qui Matrimonii, ut Sacramentum est, ministrum esse putant Sacerdotem; Hinc enim Matrimonia, quæ sine Sacerdotis præsentia, & benedictione contrahuntur, legitimos quidem esse contractus, ad Sacramenti verò dignitatem nequaquam pertinere, opinantur. Ita ante Tridentinum senserunt *Guilielmus Paris. de Sacramentis cap. 9.*, *Carrus de locis Theologicis lib. 8. cap. 5.*, Patres Concilii Provincialis Colonienfis, celebrati anno 1536. *part. 7. cap. 40.*, & post Tridentinum docuerunt *Estius in quartum dist. 26. §. 10.* *Piette Theologia part. 6. cap. 5. quest. 13.* *Sylvius, Steyaert*, aliique DD. Parisienses, & Lovanienses passim.

22. Verùm, ut ut se hæc sententia habet, quam fusè confutarunt *Bellarminus de Matrim. cap. 6.*, & *duobus seqq. Sanchez. lib. 2. disp. 6.*, *Pontius lib. 1. cap. 8.* & *Fagnanus in cap. quod nobis de Clandestinis despons. num. 51.*, certum omninò est, eam post Tridentinum non favere Matrimoniis clandestinis in locis, in quibus idem Tridentinum est promulgatum. Ratio adeo obvia est, ut neminem fugiat: Quoniam Tridentinum irrita jubet esse clandestina conjugia in eadem ratione, in qua erant antea firma, secus nihil novi statuisset; ex quo fit, ut quæ prius firma erant in ratione contractus, hæc in eadem ratione esse nulla declaret; Imò, quamvis antea fuissent Sacramenta, uti communior

munior fert opinio, non in alià, quàm in ratione contractus efficere irrita potuisset. Etenim cum Sacramentorum natura ab una Christi D. institutione pendeat, qui omnem, & solum contractum conjugalem à Fidelibus legitimè initum ad Sacramenti Sanctitatem evexit, non alio potuit modo Ecclesia facere, ut clandestina Matrimonia, quæ priùs erant, postea Sacramenta non essent, nisi subtrahendo Sacramenti materiam, statuendo nimirum, ut clandestinus contractus tunc legitimus, deinceps legitimus non esset. Et reipsà Tridentini verba non Sacramenti, sed solius contractus rationem directè respicere, patet consideranti, ait enim S. Synodus -- *Qui aliter quàm presente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omninò inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse, decernit.*

23. Hujus ratiocinationis vim optimè percipiunt DD. Parisienses, & Lovanienses: Quare licèt in Fidelium Matrimoniis rationem Sacramenti separari posse à ratione contractus, existiment, hanc tamen separationem, quod ad clandestina Matrimonia spectat, solummodò ubi Tridentinum non est receptum, tuentur contingere; Ubi verò receptum est, eam tunc fieri arbitrantur, quandò aut contrahentibus coram Parocho, & Testibus expressè civilem conventionem conflare, non Sacramentum conficere deliberatum est, aut Parochus illa verba -- *Ego vos conjugo &c.*, quæ hujusce Sacramenti formam esse, censent, non profert.

24. Itaque quæro, utrùm Tridentini Decre-

tum socias Belgii Provincias complectatur, an non? Si ait: consequitur, ut Matrimonia inibi clam celebrata sint nulla tam in ratione Sacramenti, quàm in ratione contractus. Si negas: fit, ut rata sint; Utrùm autem in contractus ratione tantùm, an etiam in Sacramenti ratione, disputant Theologi.

§. 3.

25. **A**liud magni, ut ipsis videtur, ponderis argumentum plurimi Auctores infra proferendi à præscriptione desumunt. Exploratissimi Juris est, inquit, legem quamlibet humanam, sivè civilis sit, sivè Canonica, contraia consuetudine, modò legitimè invaluerit, abrogari, ut generatim liquet *ex cap. fin. de consuet.*, atque in specie de Legibus, Matrimonia irrita facientibus, eruitur *ex cap. Super eo de cognat. spirit.*, ubi ad decidendum, an aliquæ Personæ Matrimonio inter se jungi queant, de Metropolitanæ, aliarumque vicinarum Ecclesiarum consuetudine inquirere jubemur. At omnibus compertum est (pergunt iidem Doctores) à sæculo, & ampliùs, conjugia, de quibus loquimur, celebrari ab Hæreticis, quin de illorum firmitate vel levissimè dubitent. Nihil ergo obstat, quominus contra Tridentini legem jam pridem ab illis fuisse præscriptum, censeamus.

26. Verùm, si quam hujusmodi argumento inesse efficacitatem fateamur, contra cæteras etiam Ecclesiæ leges ab Hæreticis præscriptum, fateamur, necesse est: Quapropter nec Legibus, quæ de Jeuniis, Festis, & aliis id genus, imò nec iis, quæ de Impedimentis, ex consanguinitate, & affi-
nitate

nitate profectis, sancitæ sunt, astringentur, cum illas semper ex quo ab Orthodoxa Religione defecerunt, temerè violaverint; Quam sequelam licèt ultrò admittant *Verricelli de Apost. Mission. tit. 3. quest. 87.*, *Pichler ad tit. de Spons.*, & *Matrim. num. 98.* *Wiestner eodem num. 193.*, *Schmalzgrueber ibidem num. 197.* tamen quàm absurda, & falsa sit, ex hoc etiam apparet, quod Summus Pontifex suis per Germaniam, & Belgium Nunciis hanc inter alias, facultatem concedit -- *dispensandi in 3.*, & *4. simplici*, & *mixto cum Pauperibus in contrahendis; in contractis verò cum Hæreticis conversis etiam in 2. simplici*, & *mixto*, dummodò nullo modo attingat primum gradum; & in his casibus prolem susceptam legitimam declarandi; -- Quod indicio est, inter Consanguineos, & affines Hæreticos contracta Matrimonia, non obstante eorum prava consuetudine, etiamnum à Summo Pontifice irrita reputari.

27. Horum autem omnium ratio hæc est. Ut consuetudo legem extinguat, cum aliæ qualitates requirantur, tum maximè *rationabilis* sit, oportet, per textum expressum in *cit. cap. fin. de Consuet.* Et quamvis DD. alii alio explicent modo, quæ ratione consuetudo legi repugnans queat esse *rationabilis*, cum propterea & inhonesta, & iniqua sit; in nullius tamen opinione *rationabiles* appellari possunt ejusmodi Hæreticorum consuetudines, quod mox constabit.

Aliqui cum *Navarro in Comment. de Spoliis §. 14. num. 7.* illam consuetudinem rationabilem judicant -- *Quæ non est contra Legem naturalem, vel Divinam, directè, vel indirectè* -- Cujusmodi,

juxta *Layman. in cit. cap. fin. num. 7.* ea est, quæ adversatur religioni. Eodem redit, quod alii dicunt cum *Rebellio de obligat. Just. part. 1. lib. 1. quest. 5. num. 5.*, eam consuetudinem esse rationabilem, quæ peccatum non nutrit, nec fovet, hoc est, ut clariùs explicat *Pontius lib. 6. de Matrim. cap. 5. num. 2.*, quæ aliam non continet turpitudinem, aut peccatum, quam quod oppositio cum Lege, cui non obtemperatur, necessariò per se parit.

At omnes illæ Hæreticorum consuetudines hac peculiari turpitudine conspurcatæ sunt, quod scilicet ex mero potestatis clavium, & Ecclesiasticæ jurisdictionis contemptu, ac in Ecclesiæ Caput Romanum Pontificem odio profluant, ex quo & Orthodoxæ Religioni, & divinæ legi repugnare illas, nemo non videt. Idque præcipuè de Matrimoniorum contra Ecclesiæ præscriptum in eundorum consuetudine comprobatur: Hæc enim eò tendit, ut astruat, & moribus confirmet hæresim Calvini *lib. 4. Instit. cap. 19.*, & Lutheri *lib. de Captivit. Babilonic.*, cum pervicaciâ asserentium, non potuisse Fideles novis impedimentis Matrimonia dirimentibus ab Ecclesia obstringi.

Alii, quos sequitur *Engel ad tit. de consuet. num. 11.* opinantur, eam consuetudinem esse rationabilem, quæ non est *expressè in jure improbata.* In jure autem Canonico expressè improbatur omnis consuetudo, per quam dirumpitur Nervus Ecclesiasticæ Disciplinæ per textum in *cap. Cum inter. 5. de consuet.* -- ibi -- *Nos igitur, cognito, quod ex tali consuetudine (non servandi Interdictum generale) si qua foret, dirumperetur*

Nervum

Nervus Ecclesiastica Disciplina, ipsam duximus irritandam -- Ubi Glossa fin. sic concludit -- Ubicumque fit aliquid contra Ecclesiasticam Disciplinam, sive nervum Ecclesie, non habet locum prescriptio -- Nulla verò potest reperiri consuetudo, quæ magis directè Ecclesiasticæ Disciplinæ nervum infirmet, ac debilitet, quàm quæ ex animo proficiscitur negandi Ecclesiæ concessam à Christo legum, quibus Ecclesiastica Disciplina nititur, ferendarum potestatem, cujusmodi sunt omnes, quas supra indicavimus, Hæreticorum consuetudines.

Alii demùm cum Glossa in cap. 1. de Constit. in 6. V. rationabilia, & Hostiensi in Summ. tit. de consuet. num. 2. prudentis Judicis arbitrio constituendum censent, utrum consuetudo aliqua rationabilis sit, an irrationabilis; qui quidem Judex, inquit Pirhing. ad tit. de Consuet. num. 30. -- Id estimare poterit ex fine consuetudinis bono, vel malo -- Quàm autem pravus sit finis, quem respiciunt Hæretici conculcando Leges Ecclesiæ, etiam inde manifestum fit, qui à sic ostentare volunt affectatam Evangelicam libertatem, cujus emendicato prætextu suam contumaciam, & rebellionem colorare conantur.

Cum itaque relatæ consuetudines omni ex parte vitientur, atque in nullius sententiâ rationabiles appellari queant, nullo pacto leges Ecclesiæ abolere potuerunt. Neque huic nostræ argumentationi quidquam ponderis, & momenti illud detrahit, quòd Heterodoxorum plerique non singulari Ecclesiasticæ potestatis odio abrepti Sanctissimos Ecclesiæ Canones contemnant, sed cæci
pecu-

pecudum more suos magistros sequantur, eorumque Doctrinæ acquiescentes bona fide agant. Etenim ad omnium consuetudinem robore exuendam, satis est, si ex errore illo, & despicientia suam duxerit originem, atque ad hæresim moribus stabiliendam à præcipuis Pseudo-Ministris fuerit introducta: huc enim appositè cadit illud S. Cypriani in Epistola ad Cecilium -- *Non sufficit quorundam consuetudo in Ecclesia, sed quærendum est, quem illi sequuti sint* -- Deinde: bona, vel mala fides, cujus maxima in præscriptionibus ratio habetur, nullum occupat locum, cum de consuetudine contra Legem agatur. Ea enim non idcirco legem non abrogat, quod mala fide inceperit, & perseveret, sicuti post *Hostiensem*, docent Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 4. n. 14. Diana part. 8. tract. 7. resolut. 37., Bonacina de LL. disp. 1. quæst. 1. punct. ult. §. 3. num. 40., Cardinalis de Lugo de 7. & 7. disp. 8. sect. 6. num. 96., Haunoldus de 7. & 7. tract. 1. cap. 3. num. 136., Barbosa in cap. fin. de consuet. num. 21., Vallensis ad eum tit. §. 3. num. 6. aliique innumeri ab his citati. Quamobrem, ut omnium mala fides consuetudinem, quæ per se *rationabilis* sit, irrationabilem non reddit, ita nec bona paucorum fides rationabilem efficit consuetudinem, quæ aliundè irrationabilis evincitur.

28. Hac fermè de causa à Tridentini Decreto Hæreticos eximere non possumus ea sola ratione innixi, quia scilicet illud nunquam acceptarunt. Nam cum Ecclesiæ Leges à Populi acceptatione non pendeant, ideò eadem non acceptatæ, post certum tempus obligare desinunt, quia Summus

Pon-

Pontifex ad intercludendum majoribus malis adiutum, suarum legum severitatem paulatim ita mitigat, ut Populum illum, qui legis jugum, non tamen gravi sine culpa, ab initio ferre detrectavit, ab ejusdem onere prorsus tandem relevet. Id verò à Summo Pontifice tunc solum fieri præsumitur, quando Legum repellendarum causa ex honestate, & Justitia, non ex Pontificiæ potestatis dirisione nascitur; *Navarrus consil. 1. de Constit. num. 24. Suarez, cit. loc. num. 9. & Layman lib. 1. tract. 4. cap. 3. num. 3.*

§. 4.

29. **D**emùm nedùm inefficacia, sed etiam insulsa existimanda sunt argumenta, quæ aut ex legis per Tridentinum latæ ignorantia, quâ Hæretici plerumque laborant, aut ex errore, quo iidem suum Pseudo - Ministrum esse legitimum putant, deducuntur. Siquidem hic error est ille idem, quo veram esse, quam sequuntur sectam, arbitrantur; Quod si error hujusmodi, utpote ortus ex obdurata pertinacia, qua Spiritui Sancto resistunt, & veritatis magisterium audire detrectant, illos ab hæreseos crimine non liberat, ita nec ipsorum Pseudo - Ministris ullam jurisdictionem, aut *auctoritativam*, ut dicunt, potestatem tribuere potest.

30. Et verò legis ignoratio, tametsi quando non est *crassa*, & *supina*, omnem à violatoribus culpam, & pœnam amoveat, non tamen quos lex ad contrahendum ineptos effecit, habiles reddit, nec actui, quem lex irritum esse jussit, pristinam vim restituit, ut benè perpendunt *Menchius*

shius

chius de Arbitrar. lib. 2. casu 185., Sanchez. de
matrim. lib. 3. num. 10., Gutierrez. cap. 61. de
Matrim. num. 10. Pontius lib. 5. cap. 6. num. 18.,
Castrop. disp. 2. punct. 13. §. 8. num. 7., aliique
passim, qui Testamenti non solemnibus exemplo
aptè utuntur, quod non ideò fit solemne, quia
ex legis certas solemnitates præscribentis ignoran-
tiâ conditum fuit.

§. 5.

31. **A**lia itaque est ineunda via, ut ad exop-
tatam metam properemus. Nec una,
sed duplex in omnium rem attentius consideran-
tium, oculos incurrit: nempe *littera Legis, &*
mens Legislatoris.

Et quoad primum; Si Tridentini verba diligen-
ter expendantur, forsan fœderatas Belgii Provin-
cias minimè comprehensas esse, constabit; Cum
enim Tridentini Patres clandestina matrimonia ju-
bere irrita constituerent, quæ inde promanarent
incommoda, si suum alicubi Decretum non accep-
taretur, prospexerunt: Quare ad hæc declinanda,
ita illud temperarunt, ut neminem teneri volue-
rint, nisi post triginta dies ab ejusdem promulga-
tione facta in Parochia, in qua quis degit, -- de-
cernit insuper ut hujusmodi Decretum in unaquaque
Parochia suum robur post triginta dies habere inci-
piat, à die primæ publicationis in eadem Parochia
factæ numerandos. -- Per Parochiam autem -- non
intelligitur hic locus, sed certa communitas Fide-
lium congregata sub uno Pastore obligato ad Verbum
Dei, & Sacramenta ipsis administranda -- Ità Tri-
dentinum explicat Jo. Stoz. in relatione historica

de gestis in Concilio Tridentino *sect. 4. art. 24. §. 4. punct. 2. num. 475.*; In qua etiam sententiâ fuit S. Congregatio Concilii, dum Senatui Coloniensi sciscitanti, an menti Tridentini factum esset satis per Decreti publicationem non in Ecclesia Parochiali, sed voce Præconis in Platea Civitatis, respondit *affirmativè*, uti testatur *Cardinalis Bellarminus in M. S. annotat. ad sess. 24. cap. 1. ejusdem Concilii.*

32. At quamvis in Provinciis fœderatis Belgii ea publicatio fuerit ritè peracta, quo tempore legi Catholico subjectæ erant; attamen Episcopus Castoriensis per confœderatas Provincias olim Vicarius Apostolicus, in Epistola *Hag super re data ad Antonium Hœffach Cathedralis Antverpiensis Canonicum 14. Decembris 1685.*; *Non potest, inquit, dici facta in ea republica, quæ iisdem in locis nunc est constituta -- Habet Civitas, prosequitur Idem, habet Respublica suam formam, ac unitatem à Legibus. Mutata sunt Leges, mutati sunt Principes, adde, Populum quoque mutatum. Sive ergo formam, sive materiam spectes, non eandem hanc rempublicam dices cum illa, quæ erat, dum his in Terris Tridentina Synodus fuit publicata.*

33. Et profectò, licèt, quod proverbii loco dici solet, Reges sint mortales, Respublicæ æternæ, cum, ut rectè ait *Aristoteles 3. Polit. 2.*, Fluminis instar, sine ulla, quæ sub sensum cadat, mutatione, jugiter fluant, aliisque abeuntibus, alii

Eadem anno 1681. scripserat ad Alphonsum Mechileniensem Archiepiscopum, aut alium, uti habetur in Batav. Sac. p. 2. pag. 481.

alii continuo succedant; tamdiu nihilominus stant, manentque -- *quandiu communitas, quæ multis complexibus (populum) devincit, unumque corpus efficit, unitatem suam conservaverit* -- inquit Plutarchus de *sera numinis vindicta*; sed si disrumpatur vinculum, quo Reipublicæ partes continebantur; si pereat legum forma, quæ priscam, quasi anima, Rempublicam alebat; Si antiqua destruaturs regiminis species, quo à cæteris discernebatur, & Populos, & Respublicas interire dicimus, teste eodem Aristotele. Sic nullam Capuæ antiquæ Reipublicæ Imaginem relictam, dixit Cicero I. contra Rullum, eò quòd à Romanis omni, quo fruebatur Jure, Senatu, Magistratu, imperio spoliata fuerit, quemadmodum refert Livius lib. 26. Hac de causa rectè Hugo Grotius de I. B., & P. lib. 2. cap. 9. §. 6., & Pufendorf. de I. Nat., & Gent. lib. 8. cap. 12. §. 9. notant, & Populos à Regibus devictos, atque in Provinciam redactos; & eos, qui excusso Regum jugo se à servitute liberarunt, longè alios, atque antea vulgo existimari, perinde ac si recens ex antiquorum quasi ruinis eruperint.

34. Sed à fæderatis Belgii Provinciis jamdiu abscissum fuit illud servitutis vinculum, quo Hispanorum Regi devinciebantur & cum cæteris ejusdem Monarchiæ Partibus in unum quasi corpus coalescebant, quæque antea unius Principis parebant Imperiò, nunc Reipublicæ Jure fruuntur; Monarchicum in Democraticum regimen mutatum est; antiquæ leges everse; destructa Orthodoxa Religio; decolorati mores; totaque devastata civitatis Religionis disciplina, sub qua Majores sanctissime

ant, uis corpus Plu. npa. tione. cam. iqua. dif. erire. Ca. dixit. anis. ratu. Li. de l. de l. & ciam. se à. algo. quas. ndiū. Hil. eju. pus. vare. ur. tum. doxa. stata. san. timē

antissimè vixerant. Cum autem omnis interiorie forma tam Sacræ, quàm civilis Reipublicæ, quæ olim in illis visebatur, consequitur, ut Respublica, quæ nunc exstat, eadem atque prima cense-ri moraliter non possit; quapropter optimè agebat Castoriensis, in præsentî Republicâ nunquam fuisse promulgatum Tridentinum, licet promulgatum olim fuerit in illis locis, in quibus præsens Respublica est constituta. Fingite animis, in Urbe Constantinopoli, priusquam Turcarum Tyranno serviret, fuisse publicatum Tridentinum. Fingite, eam Urbem nunc à Christianis in veterem libertatem, dignitatemque vindicari, omnesque, quotquot ibi habitant, Turcas, ejuratâ Mahometis perfidiâ, Christianam Religionem amplecti. Quisnam illos Tridentini Decreto in connubiis contrahendis adstringi dicat? Nullus, ut puto; eò quod in tantâ rerum vicissitudine extinctam quilibet crederet veterem obligationem, ex illa pervetustâ publicatione profectam. Video quidem comparationem quæstioni nostræ non omni ex parte congruere. Si tamen eidem æqua proportione accommodetur, idem omninò ad propositum nostrum persuadebit.

§. 6.

35. **H**actenus expositum Castoriensis argumentum alio modo proposuit *Dicastillo de Matrim. disp. 3. dub. 4. n. 24.*, ubi sic ratiocinatur. In fœderatis Belgii Provinciis fuisse Tridentini Decretum per singulas Parochias promulgatum, nemo inficiatur; has tamen Parochias in præsentî desiderari, notum est omnibus. Cum

Q

enim

enim Hæretici illas Provincias per summum nefas occupaverunt, omnes Catholicas Parochias devastaverunt, neque saxeos solummodò, sed vivos etiam Templorum parietes, legitimos scilicet Catholicæ Fidei ministros undequaque exturbaverunt, ita ut liberum Orthodoxæ Religionis usum funditus sustulerint, ac deleverint. Itaque pergit laudatus Auctor, si nunc illis in Regionibus Catholicæ Religionis vestigium frustrâ quæritur, dicere haud possumus, Hæreticos earumdem Incolas subesse Parochiæ, in qua Concilii promulgatio peracta fuit, & proptereâ Tridentini Decretum, etiamsi ad ejusdem litteram animum intendamus, nullo illos premere modo, censendum est.

36. Ne quis verò hujusmodi argumentum captiosæ subtilitatis insimulet, ad Juris Interpretes provoco. Notant omnes Juris Interpretes, vocem quamlibet, à Lege adhibitam, duplicem habere posse significationem, naturalem videlicet, & civilem. Naturalem vocant, quam vox habet ex suâ primæva, & simplici institutione, in qua communiter à Populo usurpatur; civilem dicunt, quam vox habet à Lege, seu ex Juris sanctione, in qua nonnisi à Jurisperitis accipitur. Exemplum est vox *mors*, quæ naturaliter significat separationem animæ à corpore; *civiliter*, etiam Professionem Religiosam, & similia. Prætereâ docent, verba Legis, nisi aliud ex ipsamet conjiciatur, accipienda esse in significatione *naturali*, *usuâli*, & *populari*, ac nequaquam extendenda ad *civilem*, prout sumitur ex *cap. Susceptum de Rescriptis in 6.*, & *ex l. ultima Codic. de his, qui veniam ætatis &c.*
pluri-

pluribusque exornant *Tiraquellus in l. Si unquam. Cod. de revocan. donat. V. susceperit. num. 17.*, *Suares de LL. lib. 6. cap. 1. num. 10.*, *Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 18. num. 8.* copiosèque tradunt etiam *Grotius de Jure B. & P. l. 2. cap. 16. §. 2.*, *Pufendorf. de I. N., & G. lib. 5. cap. 12. §. 3.* Porro Hæretici in Provinciis fœderatis Belgii degentes, si ad civilem, & juridicam significationem respiciamus, subsunt Parochiæ, in qua Tridentini Decretum fuit promulgatum, quia ex Juris præscripto ei subesse deberent: Verùm in *naturali*, seu communi, & vulgari loquendi modo, non putantur pertinere ad illam Parochiam, quam nunquam agnoverunt, nec agnoscunt, & cujus nullum nunc superest *nec materiale, nec formale* vestigium. Si mentem igitur ad superiorem regulam à DD. vulgò receptam advertamus, in Tridentini Decreto, quod clandestina Matrimonia esse irrita jubet, ejusmodi Hæreticos non contineri, concludemus.

§. 7.

37. **E**T quoniam, -- *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi* -- ut ait S. Hilarius relatus *in cap. 6. de U. S.*, diligentius causam investigemus, cur Tridentini Patres suo Decreto illas tantummodo Parochias, in quibus esset promulgandum, comprehendi voluerunt; Hæc, si qua fides Cardinali Pallavicino in *Historia Concilii Tridentini. lib. 22. cap. 8. num. 10.*, & *supracit. Joanni Stoz. dicta sect. 4. art. 24. §. 4. punct. 2. num. 173.* Hæc, inquam, fuit potissima, imò forsan unica causa, ne scilicet ad connubia con-

celebranda inepti evaderent Hæretici Angliæ, Saxonix &c. quos ex una parte certò prævidebant, Decretum non recepturos, & ex alia ad illi parendum non posse invitos adigi, utpote Hæretico Principi subjectos, perbellè noverant. Hæc autem ratio æquè aliis Hæreticis favet, qui in Provinciam aliquam, in qua denunciatum jam ante fuit Decretum, invaserunt, & ut suam perfectè, atque absolutè nunc possident. Ergo & istos fuisse exemptos, existimemus, oportet; tum quia, ubi locum habet eadem ipsissima ratio, eadem debet esse Legis dispositio, ex adductis per *Panorm. in cap. Suggestum. de Appellat.*, *Suarez lib. 6. de LL. cap. 3. num. 9.*, & *Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 18. num. 4.*; tum quia aliter limitationis à Legislatore adhibitæ alius omninò, ac sibi proposuerat, futurus esset exitus, contra regulam explicandi leges, traditam in *l. Quod favore ff. de LL.*, quam exornat *Sebastianus Medicis tract. de LL. part. 2. quest. 17.*

38. Nec sanè alia potuit esse mens Tridentini, ait Castoriensis in memoratâ Epistolâ -- *Nisi prescribere modum, quo in locis Catholicis solemniter redderentur Matrimonia, non verò disponere de modo ea valida, legitimaque reddendi illis in Provinciis, vel Regnis, in quibus Catholica Religio aut proscripita, aut certè suppressa, omnique quoad actus publicos auctoritate exuta foret; --* Quoniam si hoc voluisset, voluisset pariter omnes Hæreticos in iisdem Provinciis dominantes, qui nullam illi spem facerent, fore, ut Decreto collum submitterent, impellere, ut aut vitam semper cœlibem ducerent, aut illicitis amplexibus se perpetuò,

quod contaminarent, quod à rectissima, & sanctissima Patrum Concilii Tridentini mente quàm longissimè abest. Notissimum est illud Isidori relati à Gratiano *dist. 4. can. 2.* -- *Erit autem Lex honesta, justa, possibilis, secundum naturam, secundum Patriæ consuetudinem, loco, temporisque conveniens, necessaria, utilis, manifesta &c.* -- Sed Tridentini Lex locis, quæ in Hæreticorum potestate sunt, nec conveniens, nec utilis, imò maximè perniciosa esset: quamobrem dicere ab illa hujusmodi loca comprehendì, non audeo; cum opportunè monear à *Divo Thoma 1. 2. quest. 96. art. 6. in corp.* -- *Omnis Lex ordinatur ad communem Hominum salutem, & in tantum obtinet vim Legis; Secundum verò quod ab hoc deficit, vim obligandi non habet. Unde & rectè jurisperitus, nulla jurisratio, aut equitatis benignitas patitur, ut quæ salubriter pro salute Hominum introducuntur, ea nos duriore interpretatione, contra ipsorum commodum producamus ad severitatem.* --

§. 8.

39. **P**orrò, quia de Isidoro mentionem fecimus, non abs re erit, in enucleanda tertia illa qualitate, quam cuivis Legi, ut vim habeat suam, inesse postulat, nempè ut sit *possibilis*, non nihil immorari. Non ego profectò assentior hìc *Vera-cruci in append. ad spec. Conjug. dub. 4., & 5., Soto in 4. dist. 22. quest. 1. art. 2., Grass. lib. 2. decis. cap. 86. num. 9., Vega lib. 3. summ. casu 361., & Marin. Theolog. tract. 23. disp. 9. sect. 3. num. 33.,* aliisque, assentibus, urgente necessitate, va-

Q 3

lere

L. 24. ff. de Legib.

lere Matrimonium sine Parocho, qui reperiri non potuit, initum. Neque enim illa regula 6. *Juris in 6.* - *Nemo potest ad impossibile obligari* - quempiam eximit à Lege, quæ certam constituit formam actui, qui non ideò justus, & ratus evadit, quiâ modo à lege præscripto, fieri non potuit, sic cum communi *Navarrus consil. 45. sub tit. de sponsal. 1. primæ edit. Ledesma de matrim. quest. 45. art. 5. Suarez. de LL. lib. 5. cap. 23. per totum, Gutierrez cap. 61. de matrim. num. 4. Sanchez lib. 3. disp. 17. num. 4., Diana part. 5. tract. 3. resol. 39. Chapeaville de modo ministrandi Sacramenta tempore pestis cap. 6. q. 26.*, aliique rectè inde inferentes, irritum esse Matrimonium, sine legitimo Parocho contractum, quamvis adfuerit necessitas illud contrahendi, puta in articulo mortis ad legitimandam Prolem, & simul impossibilitas Parochum arcessendi.

40. Hoc tamen verum esse, contendo, tunc solummodo, cum ejusmodi impossibilitas unius, alteriusve Personæ propria est: non verò cum Republicæ, vel Regioni generatim, atque universè accidit, & perpetuò durat. Etenim si Legislatoris mentem, & voluntatem licet ex verosimili conjicere *L. Non est verosimile 23. ff. de eo, quod metus causa*, fas utique est existimare, eum noluisse excipere primum casum, ut consuleret bono publico, cui expedit, neminem ob aliquod peculiare, & inopinatum impedimentum à lege solvi, ne talis impedimenti specie, omnes paulatim Legis jugum excutiant. Sed ob oppositam rationem, iniquum est vel suspicari, quod non exceperit secundum casum; quia si hunc non exceperisset,

pisset, non prospexisset utilitati integræ communitatis, quæ inhabilis semper maneret ad actum, quem juxta formam nova lege statutam perficere nunquam posset. Communis igitur ejusmodi, & perpetua impossibilitas, facit, ut Epieikiæ locus detur, & ne Legislatorem à justis, & æqui tramite deviasse opinemur, præsumendum est, illum suæ legis latius patentis severitatem hoc loci temperasse.

41. Et ne longius à proposito aberremus, ad hanc Epieikiam confugiamus, oportet, si, ut par est, Matrimonia à vagis Hominibus coram Parocho loci, ubi tempore contractus casu, & mox discessuri commorantur, rectè inita esse, defendamus. Quia cum ille Parochus non sit, si emendatè, scitèque loquamur, *proprius* Contractantium, qualem Tridentinum exposcit, non alia ratione affirmare possumus, illius præsentiam vagorum Hominum Conjugiis vim tribuere, nisi quia per Epieikiam statuimus, Tridentinum velle lenius, ac mitiùs vocem *proprius* pro ejusmodi Personis intelligi, quæ cum nusquam gentium stabilem collocent Sedem, nusquam reperient Parochum ea qualitate verè præditum. Quodque magis proposito nostro conducit, hanc Epieikiã in nixa Sacra Congregatio Concilii supradicto Episcopo Tricariensi Sedis Apostolicæ ad Belgas Legato inter alia rescripsit - *in locis etiam, in quibus Tridentinum est promulgatum, si nullus Parochus, aliusque Sacerdos à Parocho, aut Ordinario delegatus reperiri possit, valere Matrimonium absque præsentia Parochi, servata tamen in eo, in quo potest, forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus Te-*

stibus, - Ita cum aliis refert *Zipens tit. de sponsali-*
bus num. 16.; Quoniam cum Sacra Congregatio
 nullam dispensationem fuerit impertita, quod
 ex ejusdem verbis, nullum præferentibus di-
 spensationis indicium, optimè colligit *Dicastillo*
de Matrim. disp. 3. dub. 4. num. 24., sed meram
 declarationem ediderit; non potuit ità responde-
 re, nisi innixa Epieikiâ, seu benigna præsumptio-
 ne, quod talis fuerit mens Tridentini, ne secus
 omnes Incolas ejus loci, ubi nullum Parochum
 est invenire, expertes connubii semper vivere,
 vel invitos cogeret.

42. Jam verò isthæc omnia eò spectant, ut ne-
 quis conjugia, quæ ab Hæreticis, absente Paro-
 cho, contrahuntur, irrita putet. Si enim res
 confessa, atque manifesta est, Tridentini Decre-
 tum aliquam Epieikiam, seu benignam pati inter-
 pretationem, nulla suppetit ratio, cur talis Epiei-
 kiæ utilitate sint Hæretici fraudandî, quando huic
 Decreto ritè obtemperare non possunt: quod ita
 esse constat; Primò quia ipsi non credunt, Paro-
 chum Catholicum esse legitimum, qualem dun-
 taxat opinantur esse suum Ministellum: licèt enim
 hic error non tribuat Heterodoxo Ministello legi-
 timi Parochi Jurisdictionem, & auctoritatem, ut
 suprâ diximus; quandiù tamen perseverat, parit
 moralem impossibilitatem Parochum Catholicum
 adeundi, ut per se patet. Secundò, quia si Hæ-
 retici Matrimonium contracturi Parochum Ca-
 tholicum arcesserent, incurrerent indignationem
 proprii Magistratus, qui in illos tanquam suarum
 legum violatores severissimè animadverteret. Ter-
 tiò demùm, quia Matrimonium, coram Catho-
 lico

lico Ministro ab Hæreticis contractum, ab aliis ejusdem Sectæ Hominibus haberetur irritum, atque ex eo suscepta soboles tamquam non legitima à publicis muneribus arceretur. Hæc incommoda, quæ gravissima sunt, cum non facile à privatis Hominibus declinari queant, reddunt illis moraliter impossibilem ad Catholicum Parochum accessum.

43. Neque hujusce nostri argumenti vim infringit, quod talis impossibilitas in eorundem arbitrio posita sit, possitque removeri, si nimirum Orthodoxam Religionem amplectantur; Nam primùm planè ineptum est velle, ut Hæretici Religionem Catholicam, quam unam ad Cælum viam, pertinacitèr quidem, & malè, sed tamen negant, necessariam continuò ad ritè Matrimonium ineundem existiment. Deinde etiam in Hominum vagorum potestate sita est *proprium* Parochum habendi impossibilitas; Ut quæ voluntarium huc illuc discurrendi propositum consequitur: Eadem quoque Parochum conveniendi impossibilitas, cui quorundam locorum Incolæ sunt obnoxii, exiguo potest labore removeri, si nimirum illinc abeant, atque aliò se conferant: nihilominus tam istos, quàm illos à Tridentini forma, exactè, atque ad amissim servanda, per Epieikiam liberos pronunciamus. Cur igitur soli Hæretici erunt similis Epieikiæ beneficio privandi? Nunquid ea potuit esse mens Tridentini, ut quandiù in Hæresi obdurati persistunt, vel cælibatum colant, vel peccata peccatis cumulando, in perpetuo concubinato vivant? Non sane: Ea autem fuisset, si illos compulisset ad celebranda Conjugia coram Parocho Catholico, cujus vel aspectum refugiunt.

§. 9.

44. **O**Mnia huc usque allata argumenta ab oppositis Sac. Cong. Concilii declarationibus non nihil infirmari perspicio; His igitur satis ut faciam, duplex declarationum a Sac. Congregatione institutarum genus distinguendum est; Aliæ Tridentini mentem generatim, & ut dicunt, in abstracto, exponunt; Aliæ, quid in hoc, & illo peculiari eventu faciendum sit, decernunt, Priores legum generalium loco habendæ sunt -- Cum enim Summi Pontificis auctoritate muniantur, per Constitutionem Sixti V. incipien. *Immensa*, Sacræ Congregationi commissa, sunt interpretationes authenticæ, quæ Concilii Decretis inhærere dicuntur, non secus ac si ab initio iisdem adjunctæ fuerint, quemadmodum in simili dixit Imp. in §. *fin. auth. de raptis mulieribus* docetque *Fagnanus in cap. Quoniam de constit. num. 9.* Posteriores verò, magnæ cæteroquin auctoritatis, se habent instar judicialis sententiæ, quæ Jus facit in illa sola quæstione, de qua profertur, vim tamen legis universalis obtinere, præsertim cum promulgari non soleant, negant *Petrus Ledesma in summatom. 1. de Sacram. Penit. cap. 13. difficult. 7.* *Sanchez. lib. 8. de Matrim. disp. 2. num. 10.* *Bonacina de LL. disp. 1. quæst. 1. punct. 8. prop. 1. num. 4.* *Layman Lib. 1. tract. 4. cap. 7. num. 26.*, *Bossius in tractat. de tripl. fubil. privil. sect. 3. casu 2. §. 7. n. 255.*, aliique plurimi. Hinc porrò factum est, ut generales illæ declarationes non soleant fieri, nisi consulto Summo Pontifice, rebusque quàm accuratissimè consideratis, Cum de peculiaribus factis, saltem

saltem tanta circumspectione, & cautione decidi non consueverit, quia videlicet, ut ait Divus Thomas, p. 2. quæst. 95. art. 1. ad 2. -- Illi, qui Leges ponunt, ex multo tempore considerant, quid lege ferendum sit, sed iudicia de singularibus factis fiunt ex casibus subito exortis.

45. His prænotatis, non mihi negotium faces- sunt responsa, à Sac. Congregatione in casibus singularibus data, qualia sunt penè omnia, quæ ab Illustrissimo, & Reverentissimo D., qui Sacrae Congregationis à Secretis est, ad suarum Annotationum calcem apposita sunt, difficultatem tamen, & quidem maximam creat declaratio illa generalis, data Episcopo Tricariensi anno 1605., vel juxta alios 1603., quæ legem Tridentini generatim explicat, itaut Hæreticos in consociatis Belgii Provinciis habitantes apertè includat: hanc tamen ante prodiisse constat, quàm Rex Catholicus & nomen liberæ Republicæ, & Jus illis Provinciis permisit, eò scilicet tempore, quo, exturbatis undique Hæreticis Ministris, nequa præter Catholicam floreret impunè Religio, Idem Rex Catholicus, quàm potuit diligenter, operam dabat. In hoc autem rerum articulo, cum nondum illis in locis esset prorsus mutata forma Regiminis; Nondum penitus everfa Catholica Religio; Nondum de Tridentini Decreto exequendo spes omnis abjecta, erant profectò inibi degentes Hæretici Tridentini lege adstringendi, quemadmodum adstrictos jam antea eosdem declaraverant Patres Concilii Cameracensis supra relati. Verùm postquàm iisdem Provinciis suis se regere imperiis concessum; Postquàm debita Tridentini mandatis obedientia desperata;

perata;

perata; Postquam denique, pace cum iisdem Monasterii an. 1648. constituta, communi sancitum est consensu, ut Clandestina Matrimonia in Belgio fœderato celebrata, in Hispaniensi etiam Belgio rata haberentur, nunquam amplius Sac. Congregatio eadem irrita generatim, atque universè pronuntiavit, sed generaliter interrogata, utrum legitima essent, an non, ut in illa *Hollandiæ 1681.*, & in alia *Boscoducen. Matrimoniorum 1683.*, mentem aperire suam, & declarationem Episcopo Tricariensi olim datam ad trutinam iterùm expendere noluit, hoc contenta responso -- *Si dubio esset respondendum, respondendum esset negativè* --

46. Quod si tacuit Sac. Congregatio, alio silentii genere satis disertè locutus est Sanctissima, ac Gloriosissima mem. Clemens XI., quando Nuntio Coloniensi, à quò consultus fuit, quid de Matrimoniis in fœderato Belgio non ex Tridentini formula contractis sentiendum esset, EE. S. Officii Cardinalibus ad deliberationem adhibitis, die 19. Novem. 1711. per Sacram Congregationem de propaganda Fide responsum dari, iussit -- *Quòd gravibus quidem de causis nihil adhuc de illis generatim, & universe statuendum, estimatum fuit* --, ut ex pagina per Illustrissimum, ac Reverentissimum Assessorem distributa liquet. Cum enim de huiusmodi Matrimoniis nihil generatim, & universe statuendum arbitratus est, ostendit enim verò, quæstionem generatim acceptam novo examine indigere, nec in hæc tempora quadrare aptè veterem illam Sacræ Congregationis sententiam, qua omnia ea conjugia fuerunt irrita declarata. Quæ enim fieri ratione potuit, ut negaret Pontifex aliquid

quid de illis generatim, atque universè esse statuendum, si quod generatim, & universè sub Clemente VIII. sancitum jam fuerat, ad hanc nostram ætatem pertinere existimasset? Antiquatum igitur, ac supremo tanti Pontificis oraculo labefactatum videtur, quod contrarium Sac. Congregatio Concilii multò antè decreverat.

§. 10.

47. **Q**Uapropter admirationem parere debet nemini, quod, nihil obstante ejusmodi Decreto, rata esse conjugia ab Hæreticis, legitimo Parocho absente inita propugnauerint Doctores triginta, quos singillatim à me, & diligenter lectos, nomine, & loco quemque suo hic recenseo. Hi sunt *LAYMAN lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 4. num. 7.*, *TANNERUS Theolog. tom. 4. disp. 8. quest. 3. dub. 6. num. 122.*, *DICASTILLO de Matrim. disp. 3. dub. 4. num. 24.* *BONAGRATIA in dissert. de Matrim. Hæreticorum §. 8. ad 1.*, *HENRICUS MAYER in opusculo de sponsalibus, & matrim. num. 70.* *JOANNES MOQUETIUS in disp. de nuptiis clandestinis n. ult.*, *THEOPHILUS RAYNAUDUS tom. 16. Heteroclit. Spiritual. sect. 1. punct. 14. num. 8.*, *MARCHANTIUS in Tribun. sacram. tom. 3. part. 3. tract. 1. tit. 6. quest. 4. conclus. 4.*, *& tit. 7. quest. 10.* *VVEX in opusculo Canon. -- Trident. de sponsal.*, *STALENUS in dissert. Theologo -- politica de Matrim. Hæreticorum part. 1. quest. 4.*, *& part. 2. cap. 4.*, *SVVAEN in dissert. de sponsa duorum.* *PIRRHING tit. de clandest. desponsat. num. 12.* *PICHLER ad tit. de sponsal. & Matrim. num.*

98., § tit. de clandest. desponsat. num. 16., VV
 ESTNER ad tit. de sponsal., § Matrim. num. 192.
 SCHMALZGRUEBER eodem num. 379. KO-
 NIG. tit. de clandestina desponsat. num. 4.,
 RUGLER de Matrim. quæst. 65. par totam, ARS.
 DEKIN Theolog. tripart. tom. 2. par. 2. tract. 4.
 cap. 8. §. 4. PLATELIUS Theolog. part. 5. cap. 7.
 §. 5. in fin. SPORER Theolog. tom. 3. part. 4. cap. 1.
 sect. 1. num. 35. COTONIUS lib. 5. de Matrim.
 cap. 4. num. 263. ESPARZA Theolog. tom. 2. lib.
 10. quæst. 114. num. 13., MARIN Theolog. tom.
 3. tract. 23. disp. 9. sect. 3. num. 44., IVENIN
 de Sacramentis dissert. 10. de Matrim. cap. 4.,
 PIETTE Theolog. part. 6. cap. 5. quæst. 8. §. 1.,
 HUYGENS in observationibus de Sacram. Matrimo-
 nii cap. 36., VAN -- ESPENS. I. E. part. 2. tit.
 12. num. 32. JO: STOZ in Relat. Histor. de gestis
 in Concil. Trident. sect. 4. art. 24. §. 4. punct. 2.
 num. 475., ENGEL ad tit. de clandest. desponsat.
 n. 20. vers. dico quinto, ubi dicens, Tridentini
 Decreto contineri Hæreticos viventes cum Catho-
 licis, Si his sunt numero minores, videtur eisdem
 illo Decreto eximere, si Catholicos multitudine
 aut superent, aut æquent, GONZALEZ in cap.
 3. de cland. desponsat., ubi referens sententiam
 Theophili Raynaudit. ne verbum quidem addit,
 quo eam improbe

§. II.

48. **T**anta porrò est tot, ac tam conspicuorum
 Doctorum huic opinioni suffragantium
 auctoritas, ut, quod hanc eandem veritatem multò
 confirmat magis, & illustrat, novum inde oriatur

argu-

argumentum. Cum enim aliquod impedimentum Matrimonium jure solo Ecclesiastico nequaquam dirimere, solidè probabile est; vel quod probabile sit, nullam, quæ illud induceret, extitisse legem, vel quod probabile sit, ejusmodi legem fuisse postmodum abrogatam; tunc, etiamsi verè coram Deo, & Ecclesia tale impedimentum adesset, non solum in Matrimonio jam contracto perseverare, verùm inire etiam Matrimonium cum illo impedimento jure Fidelibus licet: Siquidem S. Mater Ecclesia pro singulari suà indulgentià, & in filios lenitate, nè Matrimonium fortè irritum sit, impedimentum, quod abesse, probabile est, re ipsa amovet, & aufert, ità expressè *Diana part. 4. tract. 4. resolut. 4.*, & *Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 6. num. 18.* ibi -- *Si adessent opiniones, quibusdam asserentibus, id esse impedimentum, aliis verò negantibus: Si opinio negans esset verè probabilis, quamvis affirmans esset probabilior, posset ille sequens opinionem probabilem, inire id Matrimonium absque aliqua dispensatione* -- Idem fusè, lateque probant *Cardenas Crisis Theolog. proposit. 1. dissert. 2. cap. 8. art. 3. & seqq. Viva in Theses damnatas part. 2. proposit. 1. num. 29. La-Croix par. 3. lib. 6. num. 417., 527., & 538., Pichler. in Jus Canon. lib. 4. tit. 1. num. 100., Marin. tract. 23. disp. 9. sect. 7. n. 112., Roncaglia in quæstis dogmaticis, & moralibus de Ecclesie Sacramentis tract. 9. cap. 21. num. 4.*, aliique ab his citati. Nequis verò odiosum illud probabilitatis nomen horreat, præsertim cum de Sacramento Matrimonii conficiendo agatur, audiat eundem *Roncaglia*, quem unum recentiorum profero, quia rem breviter, & clarè omnium

nium

mium laudatorum DD. nomine sic explicat -- *Ex hoc inferes, quod, si contrahatur Matrimonium cum tali dubio juris, non proceditur ad illius celebrationem ex opinione probabili, quod illicitum est, ut constat ex prima propositione damnata ab Innocentio XI., sed ex opinione certà, & tutà; & reverà in tali casu opiniones probabiles evadere certas, & ruitas, habemus etiam ex responsione Urbani VIII., nam interrogatus à Cardinali de Lugo de quibusdam circa Matrimonia eorum, qui convertebantur in Paraguarìa, ait, quod ubi intercederent Doctorum Sententia utrinque probabiles, sequerentur opiniones pro conditione locorum, ac Hominum, Barbaris favorabiliores, & sinerent doctis Hominibus sentiendi libertatem --* Neque id novum videbitur Viro in Theologia morali mediocriter versato, quippe quem non lateat, complures esse, & gravissimos DD., qui doceant, fas esse, Sacerdoti cum Jurisdictione solùm probabili Sacramentum Pœnitentiæ administrare, & peccata ritè confitentibus remittere: eò quòd Ecclesia, nè Sacramentum fructu privetur suo, certam, ac indubitatum Sacerdoti probabiliter operanti conferat Jurisdictionem, quemadmodum inter alios tuentur *Diana part. 2. tract. 15. resolut. 29., & part. 8. tract. 1. resolut. 93., Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 22. num. 65., Verric. part. 1. quest. moral. tract. 2. quest. 25. num. 5., Bonacina tom. 1. disp. 5. de Sacram. Pœnit. quest. 7. punct. 5. §. 4. num. 4. Cardinalis de Lugo de Pœnit. disp. 19. Sect. 2. num. 29. & 34.*

49. Jam verò si non ob rationes supra allatas, ob extrinsecam certè tot, tantorumque Doctorum

itã

ità sentientium auctoritatem, dubitabit, ut opinor, nemo, quin impedimentum *clandestinitatis*, aut ad Matrimonia, de quibus sermo est, nullo tempore pertinuisse, aut hac tempestate non pertinere, solidè probabile sit. Itaque cum res ita sese habeat, nemo Conjugia ejusmodi, legitimo Parocho non præsente, inita, rata esse, inficiabitur. Hac ratione, credo, commoti *Gobat.*, *La-Croix*, à me in hujus discept. §. 1. laudati, hanc Sententiam, cujus probabilitatem antea totis viribus elevare conati sunt, uterque tandem; Ille quidem *num.* 471., hic verò *num.* 753. ad usum tutò revocari posse, ingenuè fatentur.

50. Huic eidem argumento non parum roboris addidisse videtur SS. Clemens XI., dum in supracitt. Litteris jussit, per Nuncium Coloniensem moneri Vicarios Apostolicos, ac Missionarios Belgii fœderati, ut super Matrimoniis inibi coram ministro, aut Magistratu Hæretico contractis--
SECUNDUM EORUM PRUDENTIAM, AC PROBAM DOCTORUM DOCTRINAM SE GERERENT--; Etenim cum Sapientissimus ille Pontifex haud ignoraret, apud plures probatos Doctores jampridem eam invaluisse opinionem, quæ Matrimoniis hoc modo initis vim tribuit, & quamplurimos in Belgio Missionarios doctrinà Castoriensis imbutos, eandem frequenter opinionem ad praxim reducere, non ita respondisset, nisi hanc doctrinam securam in praxi censuisset, alioqui iisdem Missionariis non levem ansam præbuisset in re tanti momenti audaciùs errandi, ac materiales, ut ajunt, fornicationes liberiùs permittendi, quod de doctissimo, ac SS. Pontifice ne suspiciari quidem fas est.

R

§ 1. His

§ 1. His accedit totius ferè Orthodoxæ Ecclesiæ consensus, quæ ejusmodi conjugia rata habet. Quoniam cum Hæretici præcipuè Germanici, & Belgæ ad veram Catholicam Fidem revertuntur, neque Episcopi, neque Parochi solliciti unquam fuerunt, aut sunt de eorum Matrimoniis restaurandis, sicuti tanquam oculati testes referunt *Stalinus in cit. dissert. de Matrim. Hæreticorum, Suvæus in dissert. de sponsa duorum §. 7. Pichler. tit. de clandest. desponsat. num. 16. VViestner tit. de Sponsal. num. 197., Schmalzgrueber. eodem num. 379.,* & alteri Hæreticorum Conjugum, qui Orthodoxam Religionem amplectitur, nusquam permittitur, ut nuntio primæ uxori remisso, ad secundas nuptias convolet, ut iidem Auctores testantur; Quod si contractum more patrio conjugium reputaretur irritum, neque illud omitti, neque hoc negari liceret. Ad hæc Hæreticorum Filii, ejurata jam hæresi, tum aliis in locis, tum etiam hîc Romæ, quod Collegii Germanici Alumnis usu sæpe venire novi, Sacris Ordinibus facillimè initiantur, quin impedimento ex nocta origine dirivato solvantur; Quòd cæteroquin ex necessitate fieri prius oporteret, si parentibus non ritè conjunctis nati putarentur. Ex his porrò efficitur, omnibus esse persuasum, Hæreticorum connubia, etiam sine legitimo Parocho celebrata, firma, ac rata esse.

§. 12.

§ 2. **O**Mnibus itaque maturè, atque accuratè perpensis, censeo, Matrimonia, ab Hæreticis inter se in Belgio fœderato contracta, non servatà formà Tridentini, esse rata. Sed quoniam, faten-

fatendum est enim, quoniam rationes, quæ hanc mihi mentem injecerunt, evidentes nequaquam sunt, existimo ad majorem saltem cautionem, rogandum Summum Pontificem, ut Tridentini Decretum, quoad Hæreticos in sociis Belgii Provinciis temperet, quam quidem lenitatem facile utendam, suaderem, illam enim licet non mereatur A catholicorum protervia, exposcit tamen conservandæ in universa Christiana Republica pacis amor, exposcit graviora mala submovendi studium; Exposcit spes perditas illas Oves ad verum Christi Ovile suavius alliciendi; Avidè tandem desiderant Catholici omnes, illis in Provinciis commorantes, in quorum maximam perniciem cederet, si Hæreticorum, sub quorum dominatu vivunt, Matrimonia irrita decernerentur. Quàm opportunè enim verò ad rem nostram hoc loco venit præclara D. Bernardi ad Eugenium scripta sententia *lib. 3. de considerat. cap. 4.* -- *Ubi necessitas urget, dispensatio est excusabilis, ubi utilitas provocat, laudabilis* --

§ 3. Idque eò libentiùs à Summo Pontifice faciendum, judico, quod alia jam via à fœderato Belgio Matrimonia omnino clandestina quàm longissimè exulaverint, neque enim hisce temporibus, nisi, postquam ter denunciata sunt, coram loci Magistratu, aut Ministro A catholico, pluribusque Testibus celebrantur quemadmodum testantur *Christiannus Lupus in Tertull. cap. 40., & Vanespen. part. 2. tit. 12. cap. 5. num. 35.* Quarè maximis illis malis, quæ ut præcaveret Tridentinum, clandestina Matrimonia esse irrita jussit, prospectum jam satis, & consultum est.

Agidius Maria Giulii Soc. Jesu.

R 4

DIS

DISCEPTATIO SECUNDA

Super quinto Dubio.

An similia Matrimonia inter Partem Catholicam, & Partem A catholicam, quæ amba sint fœderatorum Ordinum subditæ, contracta in locis eorundem dominio in Belgio subjectis, censenda sint valida?

§. I.

QUAMVIS Catholicos inter, & Hæreticos, saltem Orientales, irrita olim Matrimonia fuerint, quemadmodum opinantur Pontius lib. 7. de Matrim. cap. 47. num. 11., & Van Espen. I. E. part. 2. tit. 13. cap. 8. num. 6. certum tamen omnino est, eadem temporis decursu, sive deinde jure scripto sancitum id fuerit, sive, quod ultimum suspicatur Pontius, sola consuetudine invecum, vim ubique gentium obtinuisse, & apud omnes etiamnum, nisi aliud quid obstat, firma esse, atque reputari: honesta verò non item: Ea enim nedum vetustissimi Ecclesiæ Canones detestantur, ut patet ex Concilio generali Chalcedonensi act. 15. can. 14. Concilio Carthaginensi 3. can. 12. Eliberitano can. 11., 16., & 17., atque Agatensi can. 67. Sed Jus ipsum naturale severissimè prohibet; propterea quòd & fini Matrimonii adversentur, & tam Catholicum Conjugem, quàm nascituram sobolem in inevitabile æternæ ruinæ discrimen vocent.

2. Fini, inquam, Matrimonii, nec contemnendo adversantur, mutuæ nempe inter Conjuges amoris

amoris necessitudini, atque arctissimæ, sine rixâ,
& querela, Societati. Quoniam ut rectè Ambro-
sius lib. 2. de Abraham cap. 9. -- Quomodo potest
congruere Caritas, si discrepat fides --, & Zonaras
ad can. 72. Trullanum -- Qui simul ita vivunt, ut
eorum animi in iis, quæ ad fidem pertinent, contrario
modo affecti sint, quo pacto eos in aliis rebus convenire
posse, quisquam arbitretur? Quorum sensus in iis,
quæ sunt Fidei, quorum prima est, atque præcipua ra-
tio, minimè congruit; Quo pacto inter se æquis ani-
mis in reliquâ vitæ societate communicabunt? -- Et
efficaciùs Lezana var. consult. 43. num. 17. --
Quomodò quies, & tranquillitas inter Catholicum,
& Hæreticum consistere potest? cum ferè necesse sit
inter eos lites, jurgia, & altercationes de Fidei Re-
ligione, jejuniis, cibis vetitis, Festis diebus, venera-
tione Sanctorum, & cultu Imaginum quotidie subo-
riri, nec terminari posse sine aliquo odio, vel maleva-
lentiâ unius erga alium.

3. Vocant autem Catholicum in inevitabile
æternæ ruinæ discrimen: Nam, quæ laudati Am-
brosii vox est, -- Cum Sancto Sanctus eris, & cum
Perverso perverteris, si hoc in aliis, quantò magis in
Conjugio, ubi una caro, & unus spiritus est --; Am-
broasio consonant tum Stephanus IV. ad Regem
Francorum apud Baronium tom. 9. annal anno.
770. Quamplurimos comperimus, sicut divina Scip-
tura historia instruimur, per aliena nationis injustam
copulam à mandatis Dei deviasse, & in magna de-
volutos facinora --; tum Concilium Provinciale
Burdigalense, celebratum anno 1583. can. 15. --
Experientia compertum est, etiam ex Catholicis non
paucos talibus Matrimoniis à Fide Orthodoxa de-

fecisse--

fecisse -- Quod quidem discrimen eò magis timendum esse, notat idem Ambrosius, ubi Femina Hæretica viro Catholico jungitur, quia, inquit -- *Species illecebra Mulieris deceptit etiam fortiores Maritos, & à Religione fecit discedere* --, Idque comprobatur Lezana exemplo Salomonis, qui suarum Uxorum lenociniis in Idololatriam lapsus est, quin constet, vel unam ex quamplurimis, quos domi alebat, Idololatriis Uxoribus, fuisse ab eo ad veri Dei cultum traductam.

4. Maximè porrò verendum est, ne nascitura Proles, etsi fortalsè ex pacto inter Conjuges inito, Catholicis Dogmatis imbuenda sit, Hæresis nihilominus venenum guttatim hauriat, atque unius Parentis lue ita paulatim tabescat.

--Sicut Grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porrigine porci,
Uvaeque conspecta livorem dabit ab Uvâ;

Juven. sat. 2.

Optimè enim advertit *cit. Van-Espen. par. 2. tit. 13. cap. 8. num. 9.* -- *Semper adest exemplum Parentis Hæretici, nec non quotidiana de hæresi colloquia, & de fide questiones, quæ nata sunt, si non extinguere, saltem imminuere Fidem Catholicam, ipsasque Proles in ea vacillantes, & flaccidas reddere.* -- Quam constantes enim verò, firmique in Deo fideliter colendo futuri sunt tenelli Filii, quorum aures sexcentis execrationibus, & conviciis in Orthodoxam Religionem, ab alterutro Parente jactis, quotidie obtunduntur? Quomodò peterunt in Religiosâ Legum Ecclesiasticarum observantiâ educari, atque adolescere, quas, vident, aut ab hæretico Patre, aut ab hæretica Matre semper sperni,

sperni, & conculari? Quo pacto Christi Servatoris, Sanctorumque Imaginibus debitum deferent honorem, dum sciunt, earundem cultores ab altero ex Parentibus Idololatrias haberi? Quà ratione sanctissimis Ecclesiæ Ritibus affuescent, quos domi audiunt superstitionis damnari? Minimum utique, quod timetur, est, ne in tantà inter Parentes in rebus Fidei discordià fluctuantes Filiorum animi omnem paulatim exuant Religionem, ac tandèm in detestabilem Adiaphorismum, seu Deismum deflectant.

5. Hinc nedùm *Pontius in Appendic. de Matrim. cap. 2. Lezana cit. Consult. 43.*, & *Nicolaus Serarius integro Opusculo de Catholicorum cum Hæreticis Matrimoniis* in hujusmodi detestanda conjugia acriter invehuntur; Sed ipsimet DD. Germani, & Belgici, quamvis eadem frequenter oculis usurpent, miserà nihilominùs, & quotidianà malorum inde pullulantium experiencià edocti, ea tamquam Juri naturali repugnantia, uno animo, atque una voce execrantur, inter quos *Layman. lib. 5. tract. 10. part. 4. cap. 14. num. 2.*, *Gobat. Theolog. experim. tract. 9. casu 11. num. 216.*, *Engel. ad tit. de Matrim. contra Interdictum Ecclesiæ §. 2. num. 2. in fine*, *Franciscus Schmier. Juris Prud. Canon. Civil. 3. p. lib. 4. tract. 3. cap. 5. sect. 3. num. 55.*, *Pirhing. tit. de Sponsal. num. 166. Vers. Imo cum teste*, *Pichler. eodem. num. 129.* *Reiffenstuel. n. 360.* *Schmalzgrueber in 4. decret. tit. 6. num. 137.* *Van-espen. cit. tit. 13. cap. 8. num. 7.* *Laurentius Neessem de Sacramentis tract. 8. quæst. 7. dub. 15.* *Florentius Cocq. Theolog. tom. 4. cap. 12. sect. 10.* aliique innumeri.

6. Quod si ejusmodi pericula in aliquo extraordinario eventu evanescant, quod inter Vulgares, atque infimæ notæ Homines contingere vix posse, putant citt. *Cobat. Serarius, & Lezana*, ea Matrimonia rectè, & honestè contrahi poterunt, modò Sum. Pontifex auctoritatem interponat suam, cujus unius est quempiam, Ecclesiastica Lege eas nuptias prohibente, solvere, & quo tempore naturale Jus obligare cesset, interpretari, ut cum *Lezana* notat *Serarius*. Rarò autèm, & nonnisi gravissimis de causis, tantà Summum Pontificem potestate usum esse, testatur *Eminentissimus Petrus in Comment ad Const. Apost. tom. 4. pag. 76.*

§. 2.

7. **H**Æc hæctenus: ad rem tamen: eò enim spectant, ut ostendant, justissimè, ac sanctissimè fuisse à Sac. Congregatione consociati Belgii Parochis, ne Matrimoniis Catholicorum cum Hæreticis adessent, interdictum. Nec possunt idcirco conqueri Catholici, quasi Matrimonii ineundi facultatem, omnibus à natura concessam, nimium refrenet ejusmodi prohibitio: præstò enim sunt iisdem in locis & Catholicis viris Catholicæ Mulieres, & his rursus eadem fide consentientes Viri, quibus juxta mominum Apostoli 1. ad Corinth. 7. -- *In Domino nubant*, idest, explicat *Serarius* -- *Domino approbante, & auspicante* --, qui tuendæ libertatis simulatione, Ecclesiæ, imò naturæ ipsius Sanctissimas Leges contemnant, ac sacrilegum jugum ducant cum Infidelibus, non animadvertentes, quod, -- *Qui rationi parent, soli digni sunt, qui liberi vocentur; soli enim hi vivunt,*

ut volunt, qui quod velle debeant, didicerunt -- Plutarchus in initio libri de Audit.

8. Multoque minùs possunt eam obtendere causam, cur à Tridentini Decreto se subtrahant, & sine Parocho Catholico cum Hæreticis contrahere audeant. Quoniam cum Ecclesia ejusmodi execranda conjugia decernere irrita potuerit, quod apud Orientales quondam in more positum fuisse, vidimus, multò potuit magis illis contrahendis facere difficultatem, Catholicos Parochos illa præsentia firmare sua vetando: Quanquam ne hac quidem ratione eadem de medio sustulit, possunt enim etiam nunc Catholici proprium Parochum nil tale cogitantem convenire, & coram eo, licet invito, Hæreticas Uxores ducere.

9. Falli ergo videntur, qui ob maximam arcescendi Parochi difficultatem, quam ex illa interdictione nasci dicunt, in eisdem absentia Catholicos inter, & Hæreticos in Belgio Matrimoniis vim tribuunt, firmitatemque; Simili enim argumento, si quid probaret, tueri profectò quis posset, ratum esse Matrimonium clandestinum etiam hìc Romæ celebratum, cui justis de causis interesse Parocho integrum non fuit.

10. Illud porrò quàm leve est, ac nugatorium, hæc scilicet conjugis iisdem rationum momentis fulcire velle, quibus nos Hæreticorum Matrimonia sustentavimus! Idcirco nimirum quia civili fœderatarum Provinciarum statu mutato, Catholicisque Parochiis destructis, in communi quoque Hominum existimatione omninò periit, quæ ritè olim ibi secuta est Tridentini promulgatio. Hoc enim si ita esset, quis non non continuò hinc

inferri intelligat, rata etiam esse Matrimonia, quæ Catholici inter se, legitimo Parocho absente, ibidem inirent? Nam statim ut extinctam ponis illis in locis Tridentini publicationem, consequens est, ut omnes illic degentes, cujuscunque Religionis sint, Tridentini vinculo solvantur. Cur verò Hæretici à Catholicis hoc differre dicendi sint, ut moralis destructio antiquæ promulgationis Tridentini, quæ illis suffragatur, his non proffit, illud præcipuè in causâ est. quod exiguo illi Catholicorum cætui, qui ex miserimo Fidei naufragio evaserunt, Apostolicorum Vicariorum curâ, atque industriâ Tridentini decretum, quo clandestina Matrimonia fiunt irrita, iterum ac sæpius denunciatum sit, & indictum, primò quidem anno 1609. à Sasboldo Archiepiscopo Philippen., deinde anno 1616. à Philippo Rovenio, Vicariis Apostolicis, sicuti legimus in *Batav. Sac. part. 2. pag. 67., & 85.* Quis enim verò vanas omninò has promulgationes, & otiosas existimet, quod in Parochiali Templo non fuerint habitæ? Sancta enim Synodus, nullâ factâ Parochialis Templi mentione, id unum præcepit, ut in Parochiâ scilicet fierent, qua quidem appellatione Fidelium conventum designari, & docuit *Jo. Stoz. in Histor. relat. de gestis in Concil. Trident., & nos à Sac. Concilii Congreg. firmatum fuisse, annotavimus in præcedenti disceptatione num. 21.*

§. 3.

II. **Q**Uàm cuperem his similia esse cætera, quæ in eundem scopum diriguntur argumenta! Non enim impedimento essent mihi quominus

nùs

nus in illam, quæ clandestina Matrimonia Catholicorum cum Hæreticis jubet irrita, sententiam descenderem: Sed tria gravissima sunt, quæ me à proposito dimoverunt, atque in contrariam, quæ mihi minus arridebat, abire opinionem, penè invitum compulerunt.

12. Primùm quidem timor, ne ipse mihi minus constare videret, quàm notam vix effugere putabam me posse, si clandestinis Hæreticorum inter se in Belgio Matrimoniis approbatis, quæ à Catholicis cum Hæreticis ibidem contrahuntur, rata postea negarem. Utrum autem timor hic meus is fuerit, qui prudentem deceat, aliorum sit ex dicendis iudicium.

13. Certissimum, notissimumque Juris principium illud est, in individuis, nempè contractibus, cujusmodi est Matrimonium, Jus, & privilegium uni collatum, etiam alteri contrahentium cõvenire ad textum in *L. si communem ff. quemadmodum servitus amittatur*, ubi *Glossa*, & Interpretes omnes, præcipuè *Bartolus* ibi -- *In individuis retinet quis per socium, quod per se non potest* -- Hinc verò fit, ut si quis inde, ubi receptum est Concilium, alio se transferat, ubi receptum non est, exempli causâ, si Italus in Angliam transmittat, quamvis animo in Italiam brevi redeundi, firmum tamen ibidem cum femînâ indigenâ, nec dissolvendum Matrimonium, vel absente Parocho, ineat. Immò si in eâdem Urbe Parochiæ sint duæ, in quarum altera est promulgatum Concilium, in alterâ non item, in hac posteriore duo earundem Parochiarum Incolæ, etiam non servatâ Tridentini disciplinâ, Matrimo-
monio

monio ritè jungantur: Nam cum alter Conjugum ratione loci, in quo domicilium habet, ab exequendâ Tridentini normâ eximatur, ne nuptialis conventio claudicet, ejusdem exemptionis participem facit, quam inibi ducit Uxorem: quod à nemine in dubium vocari, testantur *Gobat. Theolog. experim. tract. 9. casu 18. num. 479. Engel. ad tit. de clandest. desponsat. num. 20. conclus. 1., & 2., Van-Espen l. E. part. 2. tit. 12. cap. 5. num. 36., Wamesius consil. 530.*, Idemque sæpius declaravit Sacra Concilii Congregatio, præcipuè in illa *Antverpiensi* post Annotationes Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini, qui ejusdem à Secretis est, relata, in qua confirmatum fuit Matrimonium à quodam Hispano in Anglia clanculum contractum cum Fœminâ Antverpiensi, quæ paucis antea mensibus ibidem domicilium fixerat.

14. Si autem ponamus, Hæreticos in Belgio fœderato esse à Tridentini Decreto immunes; in qualibet earum Provinciarum Urbe duos omninò consideremus, oportet, Hominum conventus, alterum Catholicorum Tridentini Decreto victorum, Hæreticorum alterum eodem Decreto solutorum. Hæc porrò Hæreticorum à Tridentini lege immunitas non potest dici *personalis*, hinc enim efficeretur, ut eam secum portarent, quocunque diverterent, adeòque ubique locorum, etiam hinc Romæ possent inter se, nullâ habitâ Tridentini ratione, inire Matrimonium, quod dicturus est nemo. Quamobrem relinquitur, ut eadem in illos à loco, in quo habitant, ità derivetur, ut eâ duntaxat fruantur intra earum Provinciarum terminos, in quibus perfectam Rempubli-

publicam constituunt. Nisi igitur novam, atque hactenus inauditam illis legem statuamus, minime dubitandum videtur, quin Personæ ad utrumque Conventum, Catholicorum scilicet, & Hæreticorum pertinentes, intra earundem Provinciarum ambitum possint, etiam præter Tridentini formam, firmis inter se Matrimoniis conjungi.

15. Sed quò clariùs res pateat: finge tibi in omni fœderati Belgii Urbe suum esse Catholicis locum, Hæreticis suum: finge tibi præterea, Virum Catholicum cum feminâ hæreticâ clandestino jungi Matrimonio; suboriatur mox quæstio, an hujusmodi Matrimonium valeat, nec ne? Nemo unus, ut opinor, futurus est, qui illud non damnet, ut irritum, si in loco, Catholicorum proprio celebratum sit, secus verò non præbet ut ratum. Consideraret enim quisque illa loca tamquam duplex duarum Parochiarum territorium, in quorum altero Tridentinum viget, in altero jacet; eaque propter propositæ quæstioni meritò & jure ex communi Doctorum sententiâ, quam nuper attigimus, responderet.

16. Verùm hæc locorum distinctio frustrâ quæritur in illis Urbibus, in quibus Catholici cum Hæreticis ita permixti vivunt, ut non rarò in iisdem Ædibus habitent. In quo rerum statu non possumus aliam, atque aliam Communitatem, Catholicam nempe, & Hæreticam, quoad loca spectat, distinguere, nec digito indicare, quis locus Tridentini Lege obstringatur, quisve absolvatur; sed Personas tantùm, & quam sequuntur, Religionem, secernere licet, dicendo scilicet, omnes Hæreticos intra fœderati Belgii fines esse

Triden-

Tridentini Decreto solutos. Quocunque igitur in loco, dummodò non extra illas Provincias, Matrimonium ineant Hæretici, semper ineunt in loco, in quo ipsi Tridentino non subsistant; ex quo conficitur, ut ejusdem à Tridentino exemptionis etiam Conjuges, Catholicam licèt profiteantur Religionem, faciant ibidem participes, eò prorsùs modo, quo Incola Parochiæ, in qua Tridentinum non fuit promulgatum, siquam intra illius limites Uxorem ducit, huic, quamvis ad Parochiam Tridentino subjectam pertineat, suam impertitur exemptionem.

17. Quod si quæras, cur Pars Hæretica suam potiùs exemptionem Catholicæ parti, quàm hæc illi vinculum impertiatur suum? Duplex in promptu est ratio. Primò quidem, quia ob tritam illam regulam -- *Favores sunt ampliandi, odia restringenda* -- faciliùs propagatur libertas, quàm contrahatur servitus. Deindè verò, quia Hæretici easdem Provincias dominatu tenent, eorumque numerus adeò ingens est, ut penè absorbeat pusillum gregem Catholicorum, illic commorantium, Quare cum denominatio à parte potiori deducatur, & omnes Hæretici in illis Provinciis degentes liberi à Tridentini sanctione pronunciantur, fit, ut, quod isti cum Catholicis intra easdem Provincias ineunt Matrimonium, magis in loco, quem Tridentinum excipiat, quàm quem comprehendat, celebratum censeatur.

18. Immò etiam si Catholici in iis Regionibus essent multitudine Hæreticis conferendi; nihilo tamen minùs hoc contendo, ab Hæreticâ Partem Catholicam, quacum Matrimonium contrahit;

è Tris

è Tridentini vinculo exemptum iri. Quod ut evincam, finge iterum tibi id, quod non est, Tridentini nempe Decreto includi Catholicum, eò duntaxat, quiâ Catholicus est, Hæreticum autem excludi, hac una de causa, quiâ Hæreticus est: Fac nunc, Catholicus cum Hæretica, præter Tridentini normam, contrahat Matrimonium. An non ratum illud putes? Ita sanè: ad illud enim pertinet isthæc regula, quam cum *Glossa, & Bartolo in cit. L. si communem*, tradunt DD., in individuis nimirum conventionibus Jus, & Privilegium uni concessum, ut ne frustrâ sit, alteri etiam paciscentium permitti. Verùm non ea est, de quâ agitur, quæstio: nam neque Catholicus in fœderato Belgio hoc nomine, quiâ Catholicus est, Tridentini Lege urgetur; ab hac enim, si in Angliam se conferat, liber est: neque istâ Lege solutus est in eodem Belgio Hæreticus hac de causâ, quia Hæreticus est, quoniam in Italiam si veniat, illa vincietur. Cum itaque uterque solâ loci, quem incolit, ratione, ille quidem lege urgeatur, hic verò solvatur, sequitur, ut, quod inter se ineunt Matrimonium, non alio sit titulo irritum, nisi quiâ in loco, ubi Tridentinum viget, celebratum est. At cum locus sit mixtus, & tum à Catholicis Tridentini vinculo ligatis, tum ab Hæreticis, eodem solutis, promiscuè incolatur, contractum inter Hæreticum, & Catholicum Matrimonium, eodem planè jure potest dici contractum in loco, ubi Tridentinum viget, ac in loco, ubi non viget. Quamobrem cum nul-

lam,

Vide seq. discept. §. 3. ubi idem argumentum magis adhuc elucidatur.

lam, quâ de hujusmodi Matrimonii firmitate decidamus, normam à loco, in quo contrahitur, derivare possimus, quemadmodum in aliis solemus, hoc unum superest, ut illud perindè consideremus, ac si contractum esset à duabus Personis, quarum alteri ratione sui faveat, alteri adverteretur Tridentini Decretum. Quod si in posteriori casu Matrimonium clam celebratum ratum habeamus, non est, cur in priori negemus.

19. Ac, ne cui, argumentum, quod haud scio, an fusiùs, quàm par erat, hæctenus perfectus sum, à me excogitatum, & ideò parvi faciendum videatur, audiat Swanium, cujus prudentiam Auctor Bataviæ Sacræ, & doctrinam magnoperè commendat, illud idem *in dissert. de Sponsâ duorum* §. 7. paucioribus concludentem -- *Si valida sint Matrimonia contracta coram Magistratu, vel ministro Hæretico, dum utraque Pars est Acatholica, etiam valida dicenda videntur, tametsi una Pars duntaxat sit Acatholica; eadem argumento, quo Matrimonium contractum in loco, ubi Decretum Concilii Tridentini non est publicatum, esset validum clandestinè initum, licet tantùm una Pars in loco isto domicilium haberet, altera verò in loco, in quo Decretum est publicatum, & ità decisum fuisse à S. Congregatione, refert Wamefius consil. can. 530.*

20. Neque hujusce ratiocinationis vim frangit, quod contra sanxisse videtur S. Concilii Congregatio: Hæc enim Matrimonia, quæ fœderato in Belgio Catholici cum Hæreticis coram Loci Magistratu, aut Ministello Acatholico contrahunt, ideò

Refertur à Van - Espen P. 2. tit. 12. cap. 5. n. 36.

ideo nulla declaravit, quia scilicet Tridentini Lege obligari inibi degentes Hæreticos censit: Swanus autem illos solutos ponit: & hinc quam rectissime concludit, non posse eorundem cum Catholicis sic celebrata Matrimonia, sine inconstantiâ notâ, irrita decerni.

§. 4.

21. **A**lterum, quod me in conceptâ opinione confirmavit, argumentum ducitur à consuetudine, quæ, ut testatur cit. Swanus, multo antè, & impendiò magis etiam post Castotiensem apud Catholicos in consociato Belgio invaluit, coram loci Magistratu, aut Heterodoxo Ministello Matrimonia cum Hæreticis non rarò celebrandi. Quantum enim huic inveteratæ, atque ad hæc nostra tempora protractæ, nec unquam interruptæ consuetudini tribuendum sit, facili negotio demonstrabo.

22. Omnis consuetudo contra legem, à totâ aut majori parte communitatis approbata, si sit rationabilis, & legitime prescripta, quancunque ab Homine conditam Legem abrogat, per textus in cap. fin. de consuet. L. de quibus 32. ff. de LL. & L. fin. Cod. que sit longa consuetudo; Et quamvis hinc aliqui legem, quæ actum rescindat, excipiant, hos tamen solidissime confutant Suarez, lib. 7. de LL. cap. 19., Sanchez, de Matrim. lib. 7. disp. 4. num. 14., Pontius lib. 6. cap. 4. num. 6., Perez. disp. 21. sect. 6. per totam, Gonzalez in cap. 1. de sponsal. num. 22. & in cap. Quod super. de consanguin. n. 2. Pirhing. ad tit. de sponsal. num. 152. alique innumeri expressè insuper docentes, im-

§.

pedi-

pedimenta Ecclesiastico jure Matrimonium dirimentia solâ posse consuetudine auferri: Quod ipsum de impedimento *clandestinitatis* nominatim tradit *Castrop. tract. 28. disp. 2. punct. 13. §. 3. num. 3.*

23. Ut igitur statuamus, utrum istiusmodi quæ apud Catholicos in Belgio inuenta est, consuetudo Tridentini legem de impedimento clandestinis Matrimoniis objecto, antiquaverit, an non, inquirenda sunt omninò tria: primò quidem, an fuerit à majori parte communitatis approbata, deinde an *rationabilis*, postremò an *jure præscripta*.

24. Ad primum autem quod spectat: illud ultrò concedo, non omnes Belgio Catholicos Matrimonia cum Hæreticis ita contrahere solitos; Verùm ut omnium communis esse dicatur consuetudo, satis est, si quæ à plerisque sic inita palam sunt, Matrimonia, cæteri irrita non habuerint; Tunc enim se approbasse eadem non obscure præferunt: Nam ut lex aliqua extinguatur, non requiritur, ut illam univèrsus Populus violenter abundè est, si his, qui per plures consequenter actus legem frangunt, tacitus consentiat. Ita *Menoch. de Arbitrariis lib. 2. centur. 1. casu. 181. num. 2. Suarez. de LL. lib. 7. cap. 10. num. 4. & 5. Bonacina tom. 2. disp. 1. quest. 2. punct. ult. §. 3. num. 22. ibi* -- Quinta conditio est, ut major pars Communitatis perfectæ illam inducat, vel saltem Populus frequentiam actuum similium videat, & toleret; -- *Zoesius ad tit. de consuet. num. 1. ibi* -- Ad consuetudinis justitiam, & valorem requiritur primò, ut sit inducta, à Communitate capace Le-

gis lationis saltem passivæ; Secundo, ut major ejus pars sciat, & consentiat in illius observationem; -- Pichler eodem tit. num. 9. ibi -- Actus, quibus introducitur, consuetudo, debent esse primò notorii, secundo tot, quot juxta arbitrium prudentis judicis sufficiunt ad colligendum Populi consensum, -- Schmier lib. 1. tract. 1. cap. 9. sect. 2. num. 72. ibi -- Quarta conditio ad consuetudinem est consensus Communitatis, non quidem totius, sed majoris partis &c.; -- Et quamvis ex publicis, notissimisque paucorum in legem delinquentium actionibus inferre Subitò, & universim non liceat totius Populi consensum; hunc tamen rectissimè, atque adeò evidenter colligimus, si legi, quæ illas esse jubet irritas, opponantur; Hinc enim statim manifestò apparet, utrum Populus justâ nihilominus illas auctoritate firmatas existimet, necne; firmatas autem si putet, ut in ejusmodi Matrimoniiis revera putat, paucorum consuetudinem ab universo comprobari populo, certò concludimus.

25. Apud omnes verò Catholicos si eadem consuetudo non vigeat, non ideò hoc evenit, quia Matrimonium Catholici cum Hæretico, absente Parocho, contractum, arbitrantur irritum; sed quia paucissimi cum Hæreticis audent jungi Matrimonio, quod cum Ecclesiæ, tum naturæ Legibus repugnare, probè norunt. Siqui autem vetita id genus Matrimonia celebraturi lubentiori animo Catholicum Parochum arcessant; illud est in causâ, vel quod novo se peccato contaminare horreant, cum, nunquam Catholicis fas esse aliter, atque in Ecclesiæ facie nuptias inire, persua-

sum habeant : vel quod conjugium, cui Patro-
chus benè non precatur, ratum quidem esse con-
tractum, ad Sacramenti tamen excellentiam neu-
triquam evehi credant, quod quosdam sensisse
Doctores, in prima disceptatione animadversum
est.

26. Jam utrùm rationabilis fuerit, videamus.
Licet Canonistæ, & Theologi multum operæ, &
laboris magna in varietate, ac dissensione con-
sumpserint in explicando, quomodo possit dici
rationabilis illa, quæ contra legem invaluit con-
suetudo, cum, quod contra legem venit, id cum
rectâ ratione necessariò pugnet : Omnes tamen
in hoc tandem convenire videntur; rationabilem
nimirum dicendam esse omnem consuetudinem,
quæ naturali, aut Divino Juri contraria non sit,
nec ex legislatoris contemptione oriatur, nec aliam
turpitudinem, deformitatemve contineat, nisi
quam ipsa parit oppositio cum lege, quam de-
struere conatur, nec in Jure denique nominatim
improbetur, de qua re *Suarez lib. 7. de LL. cap.
6. per totum, Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 24.
num. 4. Fagnanus in cap. Utrum autem num. 14. de
de cognat. spirit. Pirhing. tit. de consuet. num. 31.*
& fusè nos ipsi superiori discept. num. 27., ubi ex
harum conditionum defectu Ecclesiasticas leges
à nullis Hæreticorum consuetudinibus abrogari
posse, probavimus. Jam verò ex his conditioni-
bus ne una quidem caret Catholicorum in Belgio
consuetudo Matrimonia cum Hæreticis coram loci
Magistratu, aut A catholicis Ministello contrahen-
di. Non enim originem trahit vel ab errore con-
tra Orthodoxam Fidem, cujus tenacissimi, & in
medio

medio nationis pravæ retinentissimi sunt, vel ab odio in Romanum Pontificem, cui tanquam visibili Ecclesiæ capiti, & vicem Christi Domini gerenti, debitum honorem, & reverentiam exhibent: sed ab initio ortum habuit vel è studio se, Catholicosve Parochos ab Hæreticorum conspectu occultandi, vel è durâ legibus eorundem parendi necessitate, vel è voluntario ad Patriæ mores se fingendi desiderio; ad hæc nullus potest ex jure produci textus, quo eadem expressè improbetur. Cum ergo nihil ejusmodi consuetudinem deturpet intrinsecus, & inficiat, rationabilis profectò dicenda est.

27. Postremò illam esse jure præscriptam, meridiana luce clarius est. Nam, ut contrà Ecclesiæ legem præscribatur, abundè longum est quadraginta annorum spatium; neque enim longius postulat omnium tutissima sententia, quam cum *Gloss.*, & *Panorm. in cap. fin. de consuet.* sequuntur *Azorius Institut. part. 1. lib. 5. cap. 4. quest. 4.*, *Molina de contract. disp. 77.*, *Zoesius tit. de consuet. num. 14.*, quanquam non desunt gravissimi DD., qui etiam canonicam legem contrariâ, quæ decem perseveret annos, consuetudine tolli, exquisitis confirmant rationibus, quos inter sunt *Lessius l. 2. de l. & I. cap. 14. num. 46.*, *Castrop. tract. 3. disp. 3. punct. 2. §. 2. num. 9.*, *Diana part. 6. tract. 5. resolut. 2.*, *Cardinalis de Lugo de l. & I. disp. 7. sect. 6. num. 94.*, *Haunoldus de l. & I. tract. proem. num. 134.*, *Pirhing. tit. de consuet. num. 39.*, *Wiestner. eodem num. 30.*, *Reiffenstuel. num. 105.*, liique ab his citati. Porro consuetudo, de qua n præsentì, cum longo ante Castoriensem inter-

vallo introducta sit, non decem modo, vel quadraginta, sed fortasse etiam amplius centum annos durat.

28. Quare ejusmodi consuetudo à majori parte Communitatis approbata, fuerit rationabilis, & nunc sit legitimè præscripta, planè non video, quidnam præterea desideretur, ut victa per illam Tridentini lex, & abrogata tandem censeatur. At enim deest Legislatoris consensus, à quo omnis vis in consuetudinem, & efficacia derivatur: Non profectò. Nam ad firmandam, quæ legem deleat, consuetudinem, non novus, & *personalis*, sed antiquus ille, & *legalis* interponi debet Legislatoris consensus, qui ex adductis colligitur Juribus, quibus constat omnes utrique Legislatori, Sacro nimirum, & profano probari consuetudines, quotquot tres supra memoratæ conditiones comitantur. Ita *Panorm. in cap. fin. de consuet. num. 13.*, *Rochus de Curte tract. de consuet. sect. 4. num. 11.* *Covarr. in Reg. Possessor. part. 2. pri. num. 9.*, *Suarez de LL. lib. 7. cap. 13. num. 7.*, *Castrop. cit. disp. 3. punct. 2. §. 4. num. 3.* aliique communiter.

29. Sed ne, pro veritate cum scribam, quidquam dissimulare videar, illud ex contraria parte dici potest. Estò: Consuetudini, ut legem rescindat, consentire per se Legislatorem non sit necesse: eidem tamen apertè non resistere, necesse est; tunc verò palam repugnat, quando in Tribunali sedens pro sua lege contra consuetudinem fert judicium, quod ex communi Doctorum sententiâ docent *Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 24. num. 14.*, *Engel. tit. de consuet. num. 20.*, &

Reiffen-

Reiffenstuell, eodem num. 134. Hoc autem consuetudini, de qua sermo est, accidisse compertum est. Nam S. Concilii Congregatio, quæ Summi Pontificis nomine hujusmodi controversias cognoscit, sæpius Matrimonia, quæ Catholici cum Hæreticis foederato in Belgio sine Tridentini formulâ celebrant, irrita declaravit, quin diuturnæ apud Catholicos sic Matrimonia celebrandi consuetudinis ullam habuerit rationem.

30. Verùm, quibus hæc objecta diluam, mihi plura occurrunt. Et primò quidem non eo inficias, consuetudinem ante statum præscriptionis tempus per contrariam quempiam Legislatoris actum interrumpi, quod à laudatis DD. mone-mur. Sed ut ejusmodi actus consuetudinem infringat, intercidatque, publicus esse debet: & manifestus, ita, ut Hominum societatem, qui istâ utuntur consuetudine, nequeat latere; per occultum enim, tacitumque Principis actum palam, & publicè vigens consuetudo retundi nullo modo potest. Immò cum præscriptionis indolem imitetur consuetudo, non videtur per aliam actus à Principe oppositi notitiam, nisi per juridicam tolli posse; Nam qui sunt in possessione consuetudinis, non tenentur fidem statim habere incerto rumorì de latâ à Principe pro sua lege in consuetudinem sententiâ, quemadmodum cum agitur de præscriptione interrumpenda, fieri debere, contendunt plerique, quos sequitur *Engel ad eum tit. §. de continuatione possessionis Versic. Interrumpitur autem præscriptio.* Ut igitur quas Sac. Congregatio edidit, sanctiones, consuetudinem, de qua loquimur, omni auctoritate exuerent, toti Ca-

tholicorum fœderato in Belgio Habitantium cætu debito illas modo significari, opus erat, nec fuit solum huic, vel illi Homini, cujus id intererat, exhiberi, atque in Sac. Congregationis actis deinceps delitescere, quod unum reverà accidisse, scimus.

31. Deinde actus, quibus legislator it obviam consuetudini, hanc quidem antea suffocant, quam tempus ad legitimam ejusdem præscriptionem necessarium elabatur, tamen simul atque id temporis fluxit, & jam Lex per consuetudinem eversa fuit, non omnes, in quos erumpit Princeps, actus, sunt efficaces, sed nova profectò requiritur lex, quæ consuetudo, quæ legis naturam jam induit, explicitè, & nominatim à Principe revocetur. Quæ conceptissima laudatorum DD. Sententia est, nempe *Layman. cit. cap. 24 num. 14. ibi -- Tam ea consuetudo, quæ præter Legem tendit ad statuendum jus, tam ea, quæ contra legem tendit ad ipsam abolendam, uno actu contrario interruptitur. . . . .* Quare si ante tempus legitimum, puta annos decem, vel quadraginta completos legislator civilis, vel Ecclesiasticus Transgressores puniat, vel in Tribunali suo pro lege contra consuetudinem judicet, præscriptio interruptitur: ideòque de novo postea inchoari debet, ut Legem temporis progressu vincere possit. Quod si verò elapso tempore legitimo consuetudo completa sit, non tolletur uno actu contrario, sed vel Principis lege consuetudinis abrogatoriâ, vel contrariâ novâ consuetudine cum temporis diuturnitate -- Engel cit. num. 20. ibi -- Si tempus consuetudinis jam esset completum, unus actus contrarius non noceret, sed deberet consuetudo tolli eo modo,

quo mox dicemus Et infra -- Tollitur consuetudo semel legitime constituta, & introducta non per unum actum contrarium, sed per consuetudinem, aut legem contrariam --, Reiffenstuel cit. loco ibi -- Quod si post lapsum legitimi temporis consuetudo jam fuerit completa, & firmata, tunc ea per unicum actum Populi contravenientis non revocatur: sed vel opus est lege superioris, consuetudinem illam expresse derogantis, vel nova contraria consuetudine cum temporis diuturnitate, aliisque requisitis..... Ratio est, quia consuetudo jam prescripta induxit novum jus, cum habeat vim legis, atque huic non derogatur, nisi vel per expressam Principis revocationem, vel per contrariam consuetudinem rite prescriptam, ergo &c.--

32. At consuetudo contrahendi Matrimonia cum Hæreticis, absente Parocho, si apud Catholicos in Belgio longè ante Castoriensis ætatem invaluit, ut à Svanio accepimus, multoque magis, si tum, cum eadem Provincias Hæretici occuparunt, incepit, quod mihi persuasissimum est, jam pridem fuerat prescripta, quandò S. Congregatio unum, aut alterum ex hisce Matrimoniis irritum pronuntiavit: Quapropter non potuit per has responsiones ad peculiare quæstiones datas infringi, sed universali opus fuisset lege, qua ea consuetudo explicite deleretur. Tantum autem abest, ut hæc lex unquam amanaverit, ut Sacra Congregatio generatim, ut in illa *Hollandie Matrim.* 1681. in sæpiùs memoratis Annotationibus relatà generatim, inquam, interrogata -- *An in Provinciis Belgii federati valerent Matrimonia Catholicorum cum Heterodoxis contracta coram Magistratu loci men-*

tem aperire suam, & distinctè respondere noluerit.

33. Ad ista, quæ dicta sunt, accedit, quod Clemens XI. de his potissimum Matrimoniis -- *ab Hæretico, & Catholico coram ministro Hæretico in Provinciis Hollandia contractis* -- Nuncio Coloniensi ut hoc daretur responsum, mandaverit -- *gravibus de causis nihil adhuc generatim, & universe statuendum, estimatum fuit* -- quod ex pag. per Illustrissimum, ac Reverendissimum Assessorem distributa patet. Quo gravissimo Summi Pontificis Judicio si plurimum hebetari sanctiones S. Cong. Hæreticorum clandestina Conjugia damnantis conclusimus, consequens illud est, ut sanctiones, siquas eadem S. Congregatio contra Catholicorum in Belgio consuetudinem Matrimonia cum Hæreticis sine Tridentina formâ contrahendi, condidit, debilitari vehementer, & infirmari dicamus.

§. 5.

34. **T**ertium denique, quod mihi hanc opinionem injecit, fuit auctoritas Doctorum eidem subscribentium. Fateor quidem, non omnes, qui clandestina Hæreticorum inter se Matrimonia tuentur, etiam Catholicorum cum Hæreticis defendere, nihilò tamen minùs non paucos magni nominis DD. inveni, qui idem de utrisque judicium proferunt. Hi sunt LAYMAN. *lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 4. n. 7.*, PIRHING. *ad tit. de clandest. desponsat. n. 12.*, qui generaliter affirmant, in mixtæ Religionis Urbibus Matrimonia sine legitimo Pastore celebrata valere, neque Ma-
trimo-

trimonia, quæ Hæretici inter se, ab illis, quæ Catholicis cum Hæreticis ineunt, distinguunt. Generaliter etiam, nulloque inter prima, & secunda discrimine idem asserunt DICASTILLO *de Matr. diff. 3. dub. 4.*, ARSDEKIN. *Theolog. tripart. tom. 2. part. 2. tract. 4. cap. 8. num. 4.*, WIESTNER *tit. de sponsal. num. 192.*, & *seqq.* disertè autem, atque ex professo id propugnant STALENUS *in supracit. dissert. Theologo--polit. part. 2.*, SVAEN. *in dissert. de sponsa duorum §. 7.*, ubi narrat, idem quoq. sensisse quatuor DD. Parisienses à Castoriensi consultos, RUGLER. *de Matrim. quest. 65. n. 903.*, VANESPEN. *I. E. part. 2. tit. 12. n. 36.* PICHLER *ad tit. de clandest. desponsat. num. 17. in resp. ad 3.*, & alii. Jam verò cum Doctorum sententiam, quam, teste laudato Svano, Missionariorum in Belgio praxis confirmat, probabilem, verique similem negare non audeam, illicò exurgere video illud ipsum, ut dicunt, reflexum argumentum, quo *preced. discept. num. 48.* conjugiorum ab Hæreticis initorum firmitatem evicimus: cui quidem argumento, nè actum, ut ajunt, agam, in præsentì supersedeo.

35. Nec silentio prætereundum est, de clandestinis Matrimoniis Catholicorum cum Hæreticis præcipuè sermonem tum fuisse, cum Clemens XI. moneri jussit *Vicarios Apostolicos, ac Missionarios Belgii fœderati*, ut in definiendo, an rata sint, necne -- *Secundum eorum prudentiam, ac probatam Auctorum doctrinam se gererent* -- Ex quo alterutrum omninò colligitur, vel laudatorum Auctorum doctrinam, quam omnes Belgici Missionarii tam Seculares, quàm Regulares, teste Eminentissimo

ab Alsatia in sæpiùs citata Relatione §. *Igitur EE. Vestras* ad usum revocant, esse improbandam, quod quidem ego si dicam nimis arrogans sim, vel tutam in praxi reputandam.

36. Quæ cum ita sint, Matrimonia à Catholicis cum Hæreticis in fœderato Belgio coram loci Magistratu, aut Heterodoxo Ministello contracta, esse rata sentio.

Ægidius Maria Giulii Soc. Jesu.

DISCEPTATIO TERTIA

Super reliquis Dubiis.

SI Matrimonia, de quibus in superioribus disceptationibus egimus, rata pronuncientur, quæ hinc continuò oriri facillè poterunt quæstiones, paucis si examinem, momentisque ponderem quasque suis, operæ me pretium facturum arbitror: Porrò quò brevitati magis studeam, non illas eò, quò mihi propositæ sunt, ordine, discutere, sed quæ quodam quasi affinitatis vinculo inter se continentur, unà congerere, congestasque eadem responsione complecti visum est.

§. I.

Dubium 2.

An valida censenda sint Matrimonia clandestina extra fines domini fœderatorum Ordinum inter se contracta ab Hæreticis ad dictis Legionibus, quæ ad præsidia eorum cura commissa, mittuntur in loca, ubi viget dispositio Concilii Tridentini?

Dubi-

Dubium 9.

An eadem valida sint, quando utraque Pars est quidem addicta prædictis Legionibus, sed una est Catholica, altera Hæretica?

1. **A** Pud Principes viros mutuo bello implicatos, inter cæteras conventiones, quibus exortas controversias per modum transactionis sedabant, illud ab antiquis usque temporibus in more positum fuit, ut alteri administrandæ Civitatis potestas tribueretur, alteri, ut finitimæ suæ conditionis securitati consulere, ejusdem Civitatis arcem præsidio muniendi jus fieret: sic Quintio Flaminio complacitum fuisse, legimus in ejus vita apud Plut. -- *Ut Græcis redderetur libertas, Corintho autem, Chalcedi, & Demetriadi imponeretur præsidium* -- Quamquam eam conditionem postea idem ultrò remiserit -- *Ut beneficium suum Græci haberent sincerum* -- Livius contra L. 25. narrat Tarentum Annibali à Nicone, & Philomeno per fraudem traditum, eâ lege, ut promitteret -- *Liberos Tarentinos, leges, suaque omnia habituros, neque ullum victigal Pano pensuros, præsidiumve invitos recepturos* -- Veterem hunc morem imitati Augustissimus Cæsar, atque fœderati Belgii Ordines pacem anno 1713. Ultrajecti constituerunt hac pacto, ut in aliquot Urbibus dominaretur Cæsar, in earundem verò Arcibus excubias fœderati Ordines collocarent.

2. Legionés, quæ illas Arces custoditum ex Hollandiæ medio mittuntur, comitari solent feminae, quæ hac de causâ militares appellantur. Istæ
dum

dum in iis Urbibus Cæsari subjectis commorantur, cum legionariis illis Militibus more patrio, nullo scilicet Catholico Parocho adscito, Matrimonia ineunt. Jam verò sint ne rata ejusmodi Matrimonia, nec ne sint, illud in controversia est.

3. Ego quidem idem prorsus de his, quod de illis, quæ conjunctas intra Provincias celebrantur, sentio. Etenim cum illæ Legiones neque sint mercede à Cæsare conductæ, neque obiter, & tanquam hospites in ejus Urbibus peregrinentur, sed jure suo, atque ex pacto cum Cæsare inito, stabilem quodammodo sedem, certumque ibi domicilium habeant, censentur Pars Reipublicæ Hollandicæ, quæ ad illas usque Urbes, in quibus præsidarias cohortes constituendi Jus obtinuit, protendi existimanda est. Ea propter si rata statuatur Matrimonia, quæ sive Hæretici inter se, sive cum Hæreticis Catholici fæderatas intra Provincias clanculum contrahunt, rata sint oportet etiam illa, quæ eodem modo in memoratis Urbibus ineunt duo, sive sint Hæretici, sive alteruter sit Catholicus; dummodo tamen ad præsidarias Legiones ambo pertineant. Ità & quidem benignius de Militum Legionem, quæ ex Hollandia Coloniam diverterat, licet mox recessura, respondit *La-Croix lib. 6. part. 3. num. 753.*

§. 2.

Dubium 3.

An idem censendum sit de Matrimoniis ut supra inter Hæreticos contractis, quando alterutra Pars non est addicta præfatis Legionibus,

inter Protestantes & Catholicos. 287
bus, sive habeat, sive non, domicilium
in loco, ubi viget dispositio Tridentini?

Dubium 4.

Quid censendum sit, quando neutra Pars ad-
dicta est Legionibus predictis, & sive ha-
beat, sive non domicilium in loco, ubi vi-
get dispositio Tridentini, ibidem contrahat
Matrimonium, ejus formam non servatam?

Dubium 8.

An Hæretica Pars fœderatorum Ordinum sub-
ditæ accedens ad loca, Catholicorum domi-
nio subjecta, ibique cum Parte Catholica
contrahens absque forma Tridentini, ibi-
dem alioquin vigente, valide contrahat?

Dubium 10.

Quid si altera Pars addicta sit præfatis Legio-
nibus?

4. **M**atrimonii æquè atque cæterorum omni-
um contractuum, firmitas, & robur, à
Legibus in loco, ubi conficiuntur, vigentibus om-
nino pendet, ut argumento *cap. fin. de Foro com-*
pet., & *L. si fundum 6. ff. de evict.* docent Sanchez
lib. 3. de Matrim. disp. 18. num. 10., Pontius *lib.*
5. cap. 9. num. 1., Bosco *disp. 11. sect. 9. concl. 6.*
num. 192. Ideò Reiffenstuell *ad tit. de clandestina*
desponsat. num. 130. — *Qui è loco, inquit, non pro-*
mulgati, vel non recepti, ad locum recepti Concilii
Tridentini in puncto clandestinitatis se conferunt.

non

non possunt ibi valide contrahere Matrimonium sine presentia Parochi, & Testium, sive ibidem domicilium figant, sive tantum transeant. Est communis, & certa, caretque controversiâ.

5. Ab hac generali regula conscriptos in præfidiaria Legione Milites, quibus feminæ militares nubunt, excepimus, nam tota illa Legio quippe cum Hollandicæ Reipublicæ Pars habeatur, iidem atque in Hollandia Juribus gaudet. Hæc autem ratio valet, si utraque Pars eidem sit Legioni addicta, sin minus, nullius momenti est. In Milite enim Legionario, utpote qui quasi domicilium habet in loco Tridentini Decreto obnoxio, non major sita est potestas clandestinum Matrimonium ineundi cum femina, quæ Legionem non attingat, quam sita in eo sit, qui ad eundem locum, ex Hollandia se confert, quam primum in Patriam rediturus. Quare si quod hic cum Femina indigena, sine Parocho, & Testibus, Matrimonium ibi contrahit, irritum reputatur, ut communis omnium, & certa sententia fert, nulla ratione quod ille cum eadem Femina ibidem, eodemque modo celebrat, possumus sustinere.

6. At, inquires: an non igitur in individuâ contractibus privilegium unius sit commune socio? Ajo enim verò. Sed immunitas à Tridentino, quâ fruuntur Hæretici, cum sit *localis*, fœderatarum Provinciarum fines prætergredi neutiquam potest. Quod si Legionarios Milites etiam ex illis egressos comitetur, illud in causa est, quia intra eosdem fines adhuc eos consistere, per quandam fictionem judicamus. Hæc autem fictio locum quidem habet, si uterque contrahentium ad eam

Legio-

Legionem pertineat, minimè verò, si unus duntaxat. Quod aliarum conventionum comparatione perspicuum fiet: Pone enim, Cæsarem de certa quadam forma in emptionibus faciendis utenda ferre legem: Hæc Legionarium etiam Militem, qui in Belgii Urbe Cæsari subjecta cum ejusdem Urbis Cive stipulatur, alligabit. At si inter duos Legionarios milites conventio instituat, neutrum adstringet; pactio enim, quam illi inter se ibi conflat, ubi more patrio, propriisque legibus vivunt, perinde se habet, ac si in patria perageretur.

7. Quod verò ad clandestinum duorum, quorum neuter illis sit legionibus addictus, Matrimonium attinet, cum nulla persuadeat ratio illos generali eximendos lege, quæ conventionis formam in loco, ubi transigitur, vigentem servari jubet, multò illud magis est irritum pronuntiandum. Quæ cum ita sint, ad 3., 4., 8., & 10. existimo, negativè respondendum.

8. Illud tamen hoc loci notatum velim; licet nullum sit Matrimonium, quod in Belgio Catholico ineunt Vir, & Femina, qui fœderato in Belgio domicilium habent (excipe illos, qui præsidiariis legionibus alligati sunt) nihilominus ad fœderatas Provincias ambo postea si redeant, ibique tanquam Conjuges simul vivant, non statim pellicatùs crimine damnandos, neque, ad Catholicam Religionem si traducantur, sine ulteriori disquisitione, actu tum separandos. Nam clandestinum Matrimonium, ubi Tridentinum viget, à Puberibus initum, Sponsaliorum vim obtinere quamplurimi DD, autumant, quos inter *Henri-*

quez de Sacram. lib. 11. cap. 5. num. 4. Ledesma de Matrim. dub. 18. Layman. lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 1. num. 18., & alii, quorum opinionem Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 20. num. 2. probabilem, Castrop. tract. 28. disp. 1. punct. 4. num. 8., si Juris severitate rem metiamur, probabiliorum, & Perez de Matrim. disp. 8. sect. 4. num. 3. & 5. etiam veriorem dicunt. Porro Sponsalia ex antiquo Jure per subsecutum concubitum Matrimonii naturam induebant. cap. Veniens 15., & cap. Is, qui 30. de Sponsal., ubi Barbosa, & Gonzalez. Quod Jus hodieque ubi Tridentinum non viget, locum habere cum communi affirmant, Gonzalez in cit. cap. Is, qui num. 2. in fine, & Schmalzgrueber. ad tit. de Sponsal. num. 118. Quamobrem si Hæreticos confociati Belgii Cives, quoquo tandem nomine, Tridentini Lege solutos constituamus, negare haud possumus per copulam, que clandestinum illud Matrimonium consequitur, si modò Sponsaliorum loco æstimetur, verum apud illos, & ratum effici Matrimonium.

9. Neque illud obstat, quod iisdem in locis leges latæ sint, quæ omne Matrimonium, quod coram loci Magistratu, aut Heterodoxo Ministello contractum non sit, irritum esse jubent. Hujusmodi enim leges profana latæ sunt potestate, cui Matrimonium secundum civiles quidem effectus rescindere integrum est, non secundum contractus rationem, cujus abrogandi facultatem, ex quo ad Sacramenti excellentiam evehctus fuit, penes solam Ecclesiam esse, cum D. Th. in 4. dist. 42. quest. 2. art. 2. ad 4. docent Bellarminus lib. 1. de Matrim. cap. 32., Covarr. de sponsal. part. 2. cap.

6. §. 10. num. 16., Fagnanus in cap. 1. de cognat. spirit. num. 22. aliique recentiores contra Lan- nojum.

§. 3.

Dubium. 6.

An si Pars Catholica extera veniens in loca dictis fœderatis ordinibus subjecta contrahat ibidem Matrimonium cum parte hæretica loci, non servatâ formâ Concilii, valide contrahat?

10. **S**Imul ac fœderati Belgii Hæreticos à Tri- dentini Decreto intra suas Provincias im- munes esse, concedamus, statim sequitur, ut de Matrimonio, quod cum Catholicis exteris clanculum iisdem in locis ineunt, planè eandem fer- mus sententiam, quam de Matrimonio clanculum ab Italo Catholico in Anglia cum muliere Hæretica ibidem domicilium habente contracto: Hoc autem ratum esse, & fusè in superiore discepta- tione num. 13. ostendimus, & una mente con- sentiunt DD. Non est igitur recusandum, quin & illud quoque ratum esse dicamus.

11. Neque hic illa opus est distinctione, quam litteris in forma Brevis ad Archiepiscopum Colo- niensem 14. Augusti 1627. datis, de quibus Car- dinalis de Lugo respons. moral. lib. 1. dub. 36., & Gobat. Theolog. experim. tract. 9. num. 481. me- minerunt, quam, inquam, ex Sacræ Congreg. Conc. sententia statuit Urbanus VIII. adhibendam, inter Hominem, qui è loco, ubi Tridentinum re- ceptum est, ad locum, ubi receptum non est, se-

confert in fraudem, & Hominem, qui aliò, quàm saluberrimum Tridentini Decretum eludendi animo illuc proficiscitur. Hæc enim distinctio tunc solum locum habere potest, quando & Vir, & Femina Matrimonium inter se contracturi in locum se recipiunt, in quo Tridentinum non viget; Unum enim hunc casum respicit ante memoratum Urbani Decretum, quod ex ejus verbis patet -- *si eò præfati Incola tam Masculi, quàm Femina solo animo sine Parocho, & Testibus contrahendi se transferunt, habitationem non mutant* --, non verò quando solus vir illum locum petit, ut ibi cum Femina loci Incola Matrimonium ineant, aut versavice. Siquidem tunc cum altera Pars per se, & ratione loci, in quo domicilium habet, Tridentini lege solvatur, quàm longissimè abest ab altera omnis fraudis suspicio, sicuti rectè primum ab altero casu se jungentes notant *Gobat. cit. locum. 479. Engel. tit. de clandest. despons. num. 20. Reiffenstuel. eodem num. 121. Schmalzgrueber, eodem num. 108. Roncaglia tract. 9. cap. 19. num. 40.*

12. Verùm Locus hic postulat, ut moram hæc in re trahamus, quo apertiùs ea, quæ in superiori disceptatione diximus, ante omnium oculos proponamus. Si Hæretici consociato in Belgio Tridentini Decreto solvantur, consequens omninò illud est, ut iidem, dum intra suas Provincias commorantur, quod ad clandestina Matrimonia spectat, censeantur eodem jure, quo in suis Regionibus censentur Hæretici Angliæ, Saxonix, & Daniæ. Hos verò in suis Regionibus ratum sine Parocho, & Testibus Matrimonium inire cum

Parte

Parte Catholica, quæ ex Italia, aut ex Hispania, aut ex alio loco, ubi Tridentinum viget, illuc se conferat, è vestigio recessura, communis omnium Sententia tueretur, suoque S. Congregatio confirmavit oraculo: Quod eum constet, idem de illis feratur iudicium, necesse est.

13. Si autem Pars Hæretica intra Hollandiam, ubi domicilium habet, Partem Catholicam exteram, cum qua conjungitur, à Tridentini Lege eximit, nulla est ratio, cur non Catholicam etiam Partem, quæ ejusdem Hollandiæ civis sit, eximat. Neutra enim Pars Catholica ad Matrimonium sine Parocho, & Testibus celebrandum per se, & absolute effecta est inhabilis, sed duntaxat effecta est inhabilis ad Matrimonium sic celebrandum cum Persona, quæ, ubi contractus conficitur, ibi Tridentini Lege vinciatur. Quod si nuptias ineant cum Persona in Loco, quo in loco hæc sit Tridentini vinculo soluta; tam Pars Catholica extera, quàm indigena Tridentini Decreto pariter, æqualiterque immunes evadunt, suamque ad Matrimonium clam contrahendum habilitatem recuperant.

14. Quare, quemadmodum si Hæreticos Hollandiæ habitatores Tridentini præscripto liberos esse concedas, nullum adduci potest efficax argumentum, quod solide persuadeat, non posse illos in Patria, præter Tridentini normam, rato cum Parte Catholica extera jungi conjugio, ut posse Hæreticos Angliæ, aliorumque locorum, in quibus Tridentinum jacet, perspicuum est: ita inter Catholicum exterum, & Catholicum Hollandiæ Civem, quod ad hoc caput attinet, nullum aptè poterit statui discriminem.

15. Dicit fortassè quispiam, hoc inter illos discriminis interesse; quod Hæretici Angliæ, Saxonix, aliorumque locorum, in quibus Tridentinum non est publicatum, per se, atque attentè Tridentini litterâ, ab ejusdem Decreto excipiuntur; Hæretici contra Batavi intra fœderatas Provincias, in quibus Tridentinum fuisse promulgatum, liquet, ab illo eximantur solùm per quandam Epieikiam, seu benignam ejusdem Tridentini, & mentis Ecclesiæ interpretationem; quæ quidem Epieikia non est extendenda ad Catholicos, ne, quod ex mera Ecclesiæ indulgentia derivatur, nimiam foveat laxitatem.

16. Porro ad ista respondeo. In primis quacunque tandem causa sit, quamobrem fœderato in Belgio Hæretici Tridentini regula non premantur, ab illa tamen statim ut eximuntur, eodem jure eos metiri debemus, quo metimur Hæreticos Angliæ, Saxonix &c., nec in nostra privatorum Hominum potestate situm est, ut in connubiis celebrandis alias iis leges præscribamus diversas ab illis, secundum quas de Matrimoniis initis ab Hæreticis Angliæ, Saxonix, aliorumque similium locorum, in quibus Tridentinum non viget, judicamus.

17. Deindè vagos Homines posse Matrimonium contrahere coram Parocho loci, ubi, dum contrahunt, casu sunt, quamvis mox abituri, DD. affirmant solâ freti Epieikiâ: ejusmodi enim Parochus, si cum veritate loquamur, non est illorum vagorum Hominum proprius, qualem Tridentinum exposcit: ut in 1. discept. num. 41. notavimus. Tamen si vagus Homo, qui heri Romam venit, nuptias hodiè inire velit cum femina, cui in Parochia

ehia E. G. Divi Petri domicilium est, convenire neutiquam necesse habet eum, qui alterius è Conjugibus reverà proprius esset, D. Petri Parochum, sed quemcunque ipse vagus elegerit, ut probat Sanchez L. 3. de Matrim. disp. 25. num. 11., vel juxta severiorem Sententiam, quam sequitur Pirhing. ad tit. de clandest. desponsat. num. 19. Parochum illius Parochiæ, intra cujus fines vagus hodiè commoratur. Quoniam, cum hoc privilegio per Episcopiam vagus frui dicatur, ob individuum contractus Conjugalis naturam, ejusdem privilegii participem facit feminam, quam ducit Uxorem: quin huic, quæ Parochum verissimè proprium habet, se accommodare teneatur, quem admodum cum aliis DD., quos laudat, ratiocinatur Schmalzgrueber. tit. de clandest. despons. num. 164. Itaque si per Episcopiam, seu benignam mentis Ecclesiæ interpretationem censeamus, Hæreticos fœderati Belgii intra easdem Provincias esse Tridentini lege solutos, ob eandem rationem, individuum nimirum contractus conjugalis naturam, ponamus oportet, eosdem cum Catholicis tum exteris, tum indigenis posse ibidem, sine Tridentini forma, valido Matrimonio conjungi. Neque hoc asserentes in laxitatem deflectimus, cum id statuamus, quod ex rei natura, atque ex juris præscripto illam Hæreticorum à

Tridentino exemptionem necessariò consequitur.

***

T 4

§. 4.

§. 4.

Dubium. 7.

*An idem censendum sit, si Pars A catholica ex-
tera in eadem loca veniens, simili modo con-
trahat cum Catholica?*

18. **S**I A catholicus illuc se recipiat eo animo, ut
verum ibi domicilium, vel quasi domici-
lium collocet, Matrimonium, a jure, esse ratum.
Cum enim per verum domicilium, vel quasi domi-
ciliium A catholicus illius Regionis Incola evadat,
consequens est, ut iisdem Juribus, quibus ceteri
A catholici in eodem loco nati, gaudeat.

19. Si verò A catholicus eò proficiscatur brevi
recessurus, Matrimonium est irritum. Nam Ca-
tholica Pars ibi Tridentini Decreto adstringitur;
ex quo fit, ut nisi juxta formam à Tridentino præ-
scriptam, cum extero, cujuscunque Religionis sit,
frustra omninò, & inaniter contrahat Matrimo-
nium.

20. Neque hac in re inter hæreticum loci Ci-
vem, & hæreticum exterum potest commodum in-
stitui comparatio: iccirco enim ille cum Catho-
lica muliere, etiam qua præter Tridentini disci-
plinam ritè conjungitur, quia ratione loci, in quo
domicilium habet, à Tridentini Decreto eximitur,
atque hujusce exemptionis Feminam Catholicam,
quam ibidem in uxorem ducit, necessariò facit
participem. Hæreticus verò exterus cum in illo
loco nec domicilium, nec quasi domicilium habe-
at, Tridentini Decreto neque per se solvitur, ne-
que ligatur, sed aut libertatem, aut vinculum mu-
tuatur

tuatur à Persona loci Incola, cum qua copulatur. Quare sicuti Contrahens cum Parte Hæretica loci Cive, per hanc à vinculo Tridentini liber est, ita contrahens cum Parte Catholica ejusdem loci, per illam fit Tridentini ligamini obnoxia, quo Pars Catholica Indigena ibidem obstringitur.

§. 5.

Dubium 8.

Quid censendum sit de valore Matrimoniorum, quæ sine Tridentini formâ contrahuntur vel ab Hereticis inter se, vel à Parte hæretica cum Catholica in Civitate Mosæ Trajectensis, quæ à Republica fœderatorum Ordinum non Jure dominii, sed tantum oppignorationis nomine possidetur?

21. **P**arum ad præsentem quæstionem conducere videtur, quonam Jure an pleni Dominii, an tantum oppignorationis Mosam Trajectinam fœderati Ordines possideant, si reapse ita possideant, ut absoluto illam dominatu regant, suisque legibus moderentur. Etenim oppignoratio id unum efficit, ut Urbem eam possideant conditione, ut illam ne alienent, sed ut priori Domino restituant, cum ex pacto ante inito redimere collibitum fuerit. Ejusmodi autem conditione verum rei dominium non tolli, asserit *Seneca de beneficiis lib. 7. cap. 12. ibi -- Non est argumentum, ideò aliquod tuum non esse, quia vendere non potes, quia consumere, quia mutare in deterius, aut melius non potes. Tuum enim est, quod sub certa lege tuum est --* Quamobrem eadem de Matrimoniis in eam Urbe

contractis, atque de illis, quæ aliis in locis Hollandicæ Reipublicæ subjectis celebrantur, sententia videtur ferenda.

§. 6.

Dubium 9.

An super his omnibus sit consulendum Sanctissimo pro aliqua declaratione, & quâ?

22. **R**omano Pontifici in honore Beatissimi Petri Patrum Decreta peculiarem omnem decrevere reverentiam in requirendis Dei rebus, quæ omnino & sollicitè debent, maxime verò justeque ab ipso Presulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta sollicitudo est tam mala damnare, quàm probare laudanda -- In eam sententiam scripserunt olim ad Theodorum Papam Africani Antistites, & meritò; quia Petro, ejusque Successoribus, universi sui Gregis pascendi curam Christus Dominus demandavit. Hinc porrò fit, ut cum Belgii Episcopi supremum totius Ecclesiæ Doctorem, & Magistrum de re, quæ tanti sit momenti, atque adeò in dies occurrat, sententiam flagitent, non æquitas modò, sed necessitas etiam postulet; ut Summus Pontifex opportunâ illis decisione faciat satis. Quid autem definiendum de hisce Matrimoniis, statuendumque sit, Purpuratorum Patrum pro eâ, quâ pollent sapientiâ, & prudentiâ, perpensis ritè, quæ productæ sunt, rationibus, Judicium esto.

Aegidius Maria Giulii Soc. Jesu.

RELA-